ОТЧЕТ ЗА ВСЕОБХВАТНИЯ ДОХОД **1**

ОТЧЕТ ЗА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ **2**

ОТЧЕТ ЗА ПАРИЧНИТЕ ПОТОЦИ **3**

ОТЧЕТ ЗА ПРОМЕНИТЕ В СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ **4**

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ ФИНАНСОВИЯ ОТЧЕТ

1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДРУЖЕСТВОТО 5
2. СЧЕТОВОДНА ПОЛИТИКА НА ДРУЖЕСТВОТО 6
3. ПРИХОДИ ОТ ДОГОВОРИ С КЛИЕНТИ 38
4. РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ 39
5. РАЗХОДИ ЗА ВЪНШНИ УСЛУГИ 39
6. РАЗХОДИ ЗА ПЕРСОНАЛА 40
7. ДРУГИ РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА 40
8. ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ 40
9. МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ 41
10. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ 42
11. ЛИЗИНГ 43
12. АКТИВИ / (ПАСИВИ) ПО ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ 45
13. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ 47
14. ВЗЕМАНИЯ ОТ СВЪРЗАНИ ЛИЦА 47
15. ТЪРГОВСКИ ВЗЕМАНИЯ 48
16. ДРУГИ ВЗЕМАНИЯ 48
17. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ПАРИЧНИ ЕКВИВАЛЕНТИ 49
18. КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ 49
19. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ПЕРСОНАЛА ПРИ ПЕНСИОНИРАНЕ 50
20. ТЪРГОВСКИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ 52
21. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ СВЪРЗАНИ ЛИЦА 52
22. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ПЕРСОНАЛА И ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ 52
23. ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ДАНЪЦИ 53
24. СДЕЛКИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА 53
25. УПРАВЛЕНИЕ НА ФИНАНСОВИЯ РИСК 56
26. ЕФЕКТИ ОТ ПЪРВОНАЧАЛНО ПРИЛАГАНЕ НА МСФО 16 60
27. СЪБИТИЯ СЛЕД ДАТАТА НА ОТЧЕТА ЗА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ 62

1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДРУЖЕСТВОТО

"Експлозивпрогрес - ГТМ " ЕООД „Дружество" е със седалище и адрес на управление гр. София, ул. „Люлин планина" № 9.

Съгласно §4, ал.1 от Закона за Търговския регистър дружеството е вписано в Агенцията по вписванията към Министерство на правосъдието под ЕИК 121876033.

1.1. Собственост и управление

Към 31.12.2019 г. "Експлозивпрогрес – ГТМ" ЕООД е еднолично дружество с ограничена отговорност с едноличен собственик на капитала „Геотехмин" ООД.

Дружеството се представлява и управлява от г-н Иво Юлиев Маринов.

Към 31.12.2019 г. общият брой на персонала в дружеството е 7 служители (31.12.2018 г.: 6).

1.2. Предмет на дейност

Предметът на дейност на дружеството включва следните видове операции и сделки:

- Наука и проектиране- инженерингови дейности в областта на пробивно- взивните работи;
- Технологични взривни работи;
- Търговия на едро със стоки за вътрешен пазар.

1.3.Основни показатели на стопанската среда

Основни показатели на стопанската среда*

Основните показатели на стопанската среда, които оказват влияние върху дейността на дружеството, за периода 2017 – 2019 г. са представени в таблицата по-долу:

Показател	**2017**	**2018**	**2019**
Номинален БВП в млн. лева*	102,308	109,695	119,485
Реален растеж на БВП*	3.5%	3.1%	3.8%
Инфлация в края на годината (ХИПЦ)	1.8%	2.3%	3.1%
Среден валутен курс на щатския долар за годината	1.73	1.66	1.75
Валутен курс на щатския долар в края на годината	1.65	1.72	1.76
Основен лихвен процент в края на годината	0.00	0.00	0.00
Безработица (в края на годината)**	7.1%	6.1%	5.9%

*Забележка: * Прогноза на БНБ за.2019 г.,изготвена към 20 декември 2019 г.; ** По данни на Агенция по заетостта*

Източник: БНБ

2. СЧЕТОВОДНА ПОЛИТИКА НА ДРУЖЕСТВОТО

2.1.База за изготвяне на финансовия отчет

Финансовият отчет на ЕКСПЛОЗИВПРОГРЕС-ГТМ ЕООД е изготвен в съответствие с всички Международни стандарти за финансови отчети (МСФО), които се състоят от: стандарти за финансови отчети и от тълкувания на Комитета за разяснения на МСФО (КРМСФО), одобрени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС), и Международните счетоводни стандарти и тълкуванията на Постоянния комитет за разясняване (ПКР), одобрени от Комитета по Международни счетоводни стандарти (КМСС), които ефективно са в сила на 1 януари 2019 г., и които са приети от Комисията на Европейския съюз. МСФО, приети от ЕС, е общоприетото наименование на рамката с общо предназначение-счетоводна база, еквивалентна на рамката, въведена с дефиницията съгласно § 1, т. 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството под наименованието „Международни счетоводни стандарти" (МСС).

За текущата финансова година дружеството е приело всички нови и/или ревизирани стандарти и тълкувания, издадени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС) и респ. от Комитета за разяснения на МСФО, които са били уместни за неговата дейност.

От възприемането на тези стандарти и/или тълкувания, *практически приложими за годишни отчетни периоди, започващи най-рано на 1 януари 2018 г. за предприятията в Република България,* са направени промени в счетоводната политика на дружеството относно принципите, правилата и критериите за отчитане на следните отчетни обекти, както и на представянето и оповестяванията на финансова информация за тях: активи право на ползване (*Приложение № 11*), задължения по лизинг (*Приложение № 11*) , разходи за външни услуги (*Приложение № 5*), разходи за амортизация (*Приложение № 11*), финансови разходи (*Приложение № 11*), и активи по отсрочени данъци *(Приложение № 12)*, както и върху представянето на паричните потоци, произтичащи от договори за лизинг.

Промените произтичат от прилагането на следния стандарт:

- МСФО 16 *Лизинг (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приет от ЕК)*. Този стандарт е с изцяло променена концепция. Той въвежда нови принципи за признаване, измерване, представяне и оповестяване на лизинга чрез налагане на нов модел с цел да осигури по-достоверно и адекватно представяне на тези сделки най-вече при лизингополучателя. Стандартът заменя действащия до този момент стандарт за лизинга – МСС 17 и свързаните с него тълкувания.

  а) При лизингополучателите водещият принцип на новия стандарт е въвеждането на еднотипен модел на счетоводно балансово третиране на лизинга – за всички лизингови договори с реална продължителност от повече от 12 месеца ще се признава актив под формата на „право на ползване", който ще се амортизира за периода на договора, и респективно, ще се отчита финансов пасив за задължението по тези договори. Това е и съществената промяна спрямо отчетната практика до 2018 г. За краткосрочни или на

ниска стойност лизинги се допуска изключение и запазване на досегашната практика. Стандартът ще окаже влияние върху финансовия резултат за периода, тъй като през първите години разходите, свързани с лизинговите договори са по-големи, допълнително оперативните разходи се заменят с разходи за амортизации и лихви, което ще доведе до определена промяна в ключови показатели като EBITDA, оперативните парични потоци ще се увеличат, тъй като главниците и лихвите се класифицират като парични потоци от финансова дейност; б) При лизингодателите няма да има съществени промени в отчетната практика и те ще продължат да отчитат лизингите аналогично на правилата на стария стандарт МСС 17 – като оперативни и финансови. Доколкото новият стандарт дава по-цялостна концепция, следва да се направи и от тяхна страна един по-подробен анализ на условията на договорите и е възможно и при тях (лизингодателите) да настъпят основания за рекласификация на определени лизингови сделки. Новият стандарт изисква разширяване на оповестяванията.

Ръководството е направило проучване и е определило, че промените чрез новия стандарт оказват влияние върху счетоводната политика и върху стойностите и класификацията на активите, пасивите, операциите и резултатите на дружеството по отношение на: разходи за външни услуги (Приложение № 5), разходи за амортизация (Приложение № 11), финансови разходи (Приложение №11), активи „право на ползване“ (Приложение № 11), задължения по лизинг (Приложение № 11) и активи по отсрочени данъци (Приложение №12), както и върху представянето на паричните потоци, произтичащи от тях. Ефектите от направените от него анализи и преизчисления и рекласификации са оповестени в Приложение № 26. Ръководството е избрало да приложи модифицирано ретроспективно приложение за първи път на МСФО 16 и да не преизчислява сравнителните данни.

За останалите стандарти и тълкувания, посочени по-долу, ръководството е проучило възможния им ефект и е определило, че те не биха имали ефект върху счетоводната политика, респ. активите, пасивите, операциите и резултатите на дружеството:

- КРМСФО 23 (променен) Несигурности при третирането на данъци върху дохода (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., прието от ЕК).
- МСФО 9 (променен) – Финансови инструменти – относно случаи на негативни компенсации при предсрочно погасяване и модификации на финансови пасиви (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приет от ЕК).
- МСС 28 (променен) – Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия – относно дългосрочни участия в асоциирани и съвместни предприятия (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г. приет от ЕК).
- Подобрения в МСФО Цикъл 2015-2017 (м. декември 2017 г.) – подобрения в МСС 23, МСС 12 и МСФО 3 във връзка с МСФО 11 (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приети от ЕК).

- МСС 19 (променен) – Доходи на наети лица (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приет от ЕК).

Към датата на издаване за одобряване на този финансов отчет са издадени, но не са все още в сила за годишни периоди, започващи на 1 януари 2019 г., няколко нови стандарти и разяснения, както и променени стандарти и разяснения, които не са били приети за по-ранно приложение от дружеството. От тях ръководството е преценило, че следните биха имали потенциален ефект в бъдеще за промени в счетоводната политика и класификацията и стойностите на отчетни обекти във финансовите отчети на дружеството за следващи периоди, а именно:

- Промени в Концептуалната рамка за финансово отчитане и съответни промени в референциите към нея в различни МСФО (в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г., приети от ЕК). Тези промени в Рамката включват преработени изцяло дефиниции за "актив" и "пасив", както и нови насоки и концепции за тяхното измерване, отписване, представяне и оповестяване. Промените в Концептуалната рамка са съпроводени с изменения в някои препратки към нея в Международните стандарти за финансово отчитане, в т.ч. МСФО 2, МСФО 3, МСФО 6, МСФО 14, МСС 1, МСС 8, МСС 34, МСС 37, МСС 38, КРМСФО 12, КРМСФО 19, КРМСФО 20, КРМСФО 22 и ПКР 32. Част от препратките насочват към коя версия на Концептуалната рамка следва се отнасят изявленията в посочените стандарти (рамката на КМСС, приета от СМСС през 2001 г., рамката на СМСС от 2010 г. или новата ревизирана рамка от 2018 г.), други изрично посочват, че дефинициите в стандарта не са актуализирани в съответствие с новите изменения в рамката. *Ръководството е в процес на проучване, анализ и оценка на ефектите от промените, които биха оказвали влияние върху счетоводната политика и върху класификацията и представянето на активите и пасивите на дружеството.*
- Промени в МСС 1 Представяне на финансови отчети и МСС 8 Счетоводна политика, промени в приблизителните оценки и грешки *(в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г - приети от ЕК)*. Тези промени касаят прецизиране определението за "същественост", посочено в двата стандарта. Според тях новото определение за същественост е: "информацията е съществена, ако пропусната, представена неточно или прикрита, би могло в разумна степен да се очаква да повлияе на решенията на основните потребители на финансовите отчети с обща цел, които предоставят финансова информация за дадено отчетно предприятие". Налице са три нови аспекта от определението, които следва да бъдат отбелязани: а) "прикриване" - настоящото определение се фокусира само върху пропускане и неточно представяне. Заключението на СМСС е, че прикриването на съществена информация може да има същия ефект като пропускане на съществена информация; б) "очакване в разумна степен да се повлияе на решенията на основните потребители" - настоящото определение се отнася до "би могло да повлияе", което

според СМСС може да се приеме, че се изисква твърде много информация, тъй като почти всичко "би могло да повлияе" върху решенията на някои потребители, дори вероятността да е минимална; и в) "основни потребители" (съществуващи или потенциални инвеститори, заемодатели и други кредитори) - настоящото определение се отнася до "потребители", което според СМСС може да бъде прието твърде широко, т.е. да се вземат предвид всички възможни ползватели на финансовите отчети, когато се решава каква информация да се оповести. Също така, посочват се изрично пет начина за прикриване на съществена информация: а) използване на език за съществен елемент, който е уклончив или неясен; б) информация за съществен елемент, сделка или събитие, която е разпръсната на различни места във финансовите отчети; в) несходни елементи, сделки и събития, по същество, които неподходящо са представени съвкупно; г) сходни елементи, сделки и събития, които неподходящо са представени самостоятелно; и д) съществена информация е скрита чрез несъществена информация до такава степен, че става неясно коя информация е съществена. Също така промените пояснят, че адресирането към неясна информация има същия ефект както при пропусната или липсваща информация, както и че предприятието оценява съществеността в контекста на финансовия отчет в неговата цялост. *Ръководството е в процес на проучване, анализ и оценка на ефектите от промените, които биха оказвали влияние върху счетоводната политика и върху класификацията и представянето на активите и пасивите на дружеството.*

Допълнително, за посочените по-долу нови стандарти, променени стандарти и приети тълкувания, които са издадени, но все още не са в сила за годишни периоди започващи на 1 януари 2019 г., ръководството е преценило, че следните не биха имали потенциален ефект за промени в счетоводната политика и финансовите отчети на дружеството:

- МСФО 17 Застрахователни договори *(в сила за годишни периоди от 01.01.2021 г., (с опция за отлагане за 2022 г.) не е приет от ЕК).* Той не е приложим за дейността на дружеството. МСФО 10 (променен) – Консолидирани финансови отчети и МСС 28 (променен) – Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия – относно продажби или апорт на активи между инвеститор и негови асоциирани или съвместни предприятия (с отложена ефективна дата на влизане в сила, подлежаща на определяне от СМСС).
- МСФО 3 (променен) – Бизнес комбинации *(в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г., не е приет от ЕК).*
- Промени в МСФО 9 Финансови инструменти, МСС 39 Финансови инструменти: Признаване и оценяване и МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестявания *(в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г – приети от ЕК)*.

Дружеството води своите счетоводни регистри в български лев (BGN), който приема като негова отчетна валута за представяне. Данните в отчета и приложенията към него са представени в хиляди лева (BGN ‘000), освен ако изрично не е указано друго.

Финансовите отчети са изготвени на база на историческата цена.

Представянето на финансов отчет съгласно Международните стандарти за финансови отчети изисква ръководството да направи най-добри приблизителни оценки, начисления и разумно обосновани предположения, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и разходите, и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на отчета. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информацията, която е налична към датата на финансовия отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях (като в условията на финансова криза несигурностите са по-значителни). Обектите, които предполагат по-висока степен на субективна преценка или сложност, или където предположенията и приблизителните счетоводни оценки са съществени за финансовия отчет, са оповестени в *Приложение № 2.18* и в приложенията към съответните активи и пасиви, респ. приходи и разходи.

2.2. Сравнителни данни

Дружеството представя сравнителна информация в този финансов отчет за една предходна година (период).

Когато е необходимо, сравнителните данни се рекласифицират (и преизчисляват), за да се постигне съпоставимост спрямо промени в представянето в текущата година.

Изключение от това правило е представянето на ефектите от приложението за първи път на МСФО 16 *Лизинг*.

Дружеството е избрало модифицирано ретроспективно приложение при прилагането за първи път на МСФО 16 *Лизинг*, при което всички ефекти от преминаването се определят и отчитат на 1 януари 2019 г. По този начин първоначалното прилагане на стандарта не е довело до корекции и рекласификации на сравнителната информация и тя не е преизчислена (*Приложение № 2.12, Приложение № 11, Приложение №26*).

2.3. Функционална валута и признаване на курсови разлики

Функционалната и отчетна валута на дружеството е българският лев. Българският лев е фиксиран към еврото по Закона за БНБ в съотношение BGN 1.95583:EUR 1.

При първоначално признаване, сделка в чуждестранна валута се записва във функционалната валута, като към сумата в чуждестранна валута се прилага обменният курс към момента на сделката или операцията. Паричните средства, вземанията и задълженията, като монетарни отчетни обекти, деноминирани в чуждестранна валута се отчитат във функционалната валута като се прилага обменният курс, публикуван от БНБ за последния работен ден на съответния

месец. Към 31 декември те се оценяват в български лева като се използва заключителният обменен курс на БНБ.

Немонетарните отчетни обекти в отчета за финансовото състояние, първоначално деноминирани в чуждестранна валута, се отчитат във функционалната валута като се прилага историческият обменен курс към датата на операцията и последващо не се преоценяват по заключителен курс.

Ефектите от курсовите разлики, свързани с уреждането на сделки в чуждестранна валута, или отчитането на сделки в чуждестранна валута по курсове, които са различни, от тези, по които първоначално са били признати, се включват в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) в момента на възникването им, като се третират като финансови приходи/разходи.

2.4. Приходи

Обичайните приходи на дружеството са от дейностите, оповестени в Приложение № 1.2.

2.4.1. ***Признаване на приходи по договори с клиенти***

Приходите в дружеството се признават, когато контролът върху обещаните в *договора с клиента* стоки и/или услуги се прехвърли на клиента. Контролът се прехвърля на клиента при удовлетворяване на задълженията за изпълнение по договора чрез предоставяне на обещаните услуги и прехвърляне на обещаните стоки.

Оценка на договор с клиент

Договор с клиент е налице само когато при влизането му в сила:

а. той има търговска същност и мотив;

б. страните са го одобрили (устно, писмено или на база „установена и общопризната стопанска практика“) и са се ангажирали да го изпълнят;

в. правата на всяка страна могат да бъдат идентифицирани;

г. условията за плащане могат да бъдат идентифицирани; и

д. съществува вероятност възнаграждението, на което дружеството има право при изпълнение задълженията си за изпълнение, да бъде получено. При оценка на събираемостта се вземат предвид всички релевантни факти и обстоятелства по сделката, вкл. минал опит и обичайни бизнес практики.

Договор, за който някой от горепосочените критерии все още не е изпълнен, подлежи на нова оценка през всеки отчетен период. Получените възнаграждения по такъв договор се признават като задължение (*пасив по договор*) в отчета за финансовото състояние, докато:

а. всички критерии за признаване на договор с клиент не бъдат изпълнени;

б. дружеството изпълни задълженията си за изпълнение и е получило цялото или почти цялото възнаграждение (което не подлежи на възстановяване); и/или

в. когато договорът е прекратен и полученото възнаграждение не подлежи на възстановяване.

При първоначалната оценка на договорите си с клиенти дружеството прави допълнителен анализ и преценка дали два или повече договора трябва да бъдат разглеждани в тяхната комбинация и да бъдат отчетени като един, и респ. дали обещаните стоки и/или услуги във всеки отделен и/или комбиниран договор трябва да бъдат отчетени като едно и/или повече задължения за изпълнение.

Всяко обещание за прехвърляне на стоки и/или услуги, които са разграничими (сами по себе си и в контекста на договора), се отчита като едно задължение за изпълнение.

Дружеството признава приход за всяко *отделно задължение за изпълнение* на ниво *индивидуален договор с клиент* като се анализират вида, срока и условията за всеки конкретен договор.

2.4.2. ***Измерване на приходите по договори с клиенти***

Приходите се измерват въз основа на определената за всеки договор *цена на сделката*.

Цената на сделката е размерът на възнаграждението, на което дружеството очаква да има право, с изключение на сумите, събрани от името на трети страни. При определянето на цената на сделката, дружеството взема предвид условията на договора и обичайните си търговски практики, вкл. влиянието на променливи възнаграждения, наличието на съществен финансов компонент, непарични възнаграждения и възнаграждения, дължими на клиента (ако има такива). При договори с повече от едно задължения за изпълнение цената на сделката се разпределя към всяко задължение за изпълнение на база индивидуалните продажни цени на всяка стока и/или услуга, определени по един от допустимите в МСФО 15 методи, като приоритет се дава на метода на „наблюдаемите продажни цени".

Промяната в обхвата или цената (или и в двете) на договора се отчита като отделен договор и/или като част от съществуващия договор в зависимост от това дали промяната е свързана с добавяне на стоки и/или услуги, които са разграничими, и от определената за тях цена. В зависимост от това:

а) модификацията се отчита като отделен договор, ако обхвата на договора се разширява поради добавянето на стоки и/или услуги, които са разграничими, и промяната в договорната цена отразява индивидуалните продажни цени на добавените стоки и/или услуги;

б) модификацията се отчита като прекратяване на съществуващия договор и сключване на нов договор (прилагане в бъдещето), ако оставащите стоки и/или услуги са разграничими от

прехвърлените преди модификацията, но промяната в договорната цена не отразява индивидуалните продажни цени на добавените стоки и/или услуги;

в) модификацията се отчита като част от съществуващия договор (кумулативно коригиране), ако оставащите стоки и/или услуги не са разграничими от прехвърлените преди модификацията и следователно са част от едно задължение за изпълнение, което уредено частично.

2.4.3. ***Задължения за изпълнение по договори с клиенти***

Обичайните приходи на дружеството, са от продажби на стоки и услуги.

Дружеството е достигнало до заключение, че действа като принципал при договореностите си с клиентите, освен ако изрично не е оповестено друго за определени транзакции, тъй като обичайно дружеството контролира стоките и/или услугите преди да ги прехвърли към клиента.

Приходи от услуги по технологични взривни работи

Контролът върху извършените *услуги по технологични взривни работи* се прехвърля в периода от времето, тъй като клиентът получава и консумира ползите от тях всеки отделен времеви период (месец) при тяхното предоставяне и не е необходимо извършената до момента работата да се повтори, ако друго предприятие трябва да извърши оставащата част от работата. Приходите от продажби се признават в течение на времето чрез измерване на степента на изпълнение на задълженията на дружеството (етап на завършеност). За измерването на напредъка (етапа на завършеност) дружеството използва метода на изхода, на база количествени сметки/протоколи за изпълнението, приключено до момента и/или завършен ключов етап (частта на натуралното изпълнение на работата по договора). Този метод е определен като най-подходящ, тъй като най-добре описва дейността на дружеството по прехвърляне на контрола и удовлетворяване на задълженията.

Приходи от услуги по инженерни дейности

Контролът върху извършените услуги по *инженерни дейности в областта на пробивно-взривни работи* се прехвърля в периода от времето, тъй като клиентът получава и консумира ползите от тях всеки отделен времеви период (месец) при тяхното предоставяне и не е необходимо извършената до момента работата да се повтори, ако друго предприятие трябва да извърши оставащата част от работата. Приходите от продажби се признават в течение на времето чрез измерване на степента на изпълнение на задълженията на дружеството (етап на завършеност). За измерването на напредъка (етапа на завършеност) дружеството използва метода на *вложените ресурси*. Този метод е определен като най-подходящ, тъй като усилията и ресурсите за изпълнение на услугата също са разпределени равномерно и най-точно отчита разходите, направени от дружеството за извършване на дейностите.

Приходи от услуги по инженерни дейности при условията на абонаментно плащане

Дружеството извършва *консултантски услуги във връзка с проектирането на пробивно-взривни работи* при условията на абонаментно плащане. Възнаграждението е фиксирано и определено на месечна база за целия срок на договора. Извършените услуги се фактурират месечно, а срокът за плащане е до 30 дни след приемане на изпълнението с приемо-предавателен протокол и издаване на фактура към възложителя.

Услугите включват различни задачи/дейности с постоянен и/или повтарящ се характер, които са разграничими и са част от една интегрирана услуга. Те представляват серия от разграничими услуги и следователно са *едно задължение за изпълнение*, тъй като: 1. интегрираната услуга включва множество разграничими времеви периоди (обичайно един месец); 2. услугите са еднакви по същество, тъй като клиентът получава постоянна полза от тях всеки отделен времеви период (всеки месец), дори и ако изпълнените задачи са различни по характер и количество; 3. контролът се прехвърля в *течение на времето,* тъй като клиентът получава и консумира услугата едновременно с нейното предоставяне и не е необходимо друго дружество да повтори по същество работата, която дружеството е извършило към съответната дата, ако това друго дружество трябва да изпълни оставащата част от задължението.

Приходите се признават *в течение на времето,* като напредъкът по договора (етапа на завършеност) се измерва на база изминало време *(на линейна база)*. Този метод е определен като най-подходящ за измерване на напредъка, тъй като услугите се предоставят месечно и са част от серия и следователно, най-добре описва дейността на дружеството по прехвърляне на контрола и удовлетворяване на задълженията.

Оценките за приходите, разходите и/или степента на напредък се преразглежда, ако обстоятелствата се променят и/или настъпят нови такива. Всяко последващо увеличение или намаление на очакваните приходи и/или разходи се отразява в печалбата или загубата в периода, в който обстоятелствата, довели до преразглеждането, станат известни на ръководството.

Цена на сделката и условия за плащане

Цената на сделката обичайно включва фиксирана продажна цена, определена в договора с клиента или ценовата листа, която представлява приложение към договора.

Обичайният кредитен период към клиентите е до 180 дни.

Дружеството е направило анализ и е определило, че продължителността на срока между момента, в който клиента плаща за обещаните и/или получени услуги и момента на прехвърляне

на контрола върху тези услуги е в рамките на дванадесет месеца и договореното възнаграждение няма съществен компонент на финансиране.

Приходи от продажби на стоки

Дружеството продава стоки - взривни вещества, за което предприятието притежава необходимите разрешителни за търговия с взривни материали, в т.ч. за извършване на взривни работи, на територията на Република България.

При продажбата контролът върху стоката се прехвърля към клиента в точно определен *времеви момент*. В бизнес практиката на дружеството собствеността и контролът върху стоките се прехвърлят на клиента в момента на предаването им на мястото на доставка, което се документира с приемо-предавателен протокол. След получаването на стоките клиентът може да се разпорежда с тях, като управлява употребата и получава по същество всички останали ползи.

Договорът за търговия със стоки (взривни вещества) включва стандартна гаранционна клауза която уверява, че продадените стоки отговарят на договорените спецификации и стандартни условия за качество за срок от 12 месеца от датата на покупката.

Цена на сделката и условия за плащане

Цената на сделката обичайно включва фиксирана продажна цена, определена в договора с клиента или ценова листа, която представлява приложение към договора.

Обичайният кредитен период към клиентите е до 180 дни.

Дружеството е направило анализ и е определило, че продължителността на срока между момента, в който клиента плаща за обещаните и/или получени стоки и момента на прехвърляне на контрола върху тези стоки е в рамките на дванадесет месеца и договореното възнаграждение няма съществен компонент на финансиране.

В обичайната си дейност дружеството рядко събира краткосрочни аванси от клиенти, които нямат съществен компонент на финансиране. Събраните авансово плащания по договори с клиенти се представят в отчета за финансовото състояние като пасиви по договори с клиенти.

2.4.4. ***Разходи по договор***

Като разходи по договор дружеството третира:

а) допълнителните разходи, които поема при сключване на договор с клиент и които очаква да бъдат възстановени за период по-дълъг от дванадесет месеца (разходи за получаване на договор с клиент) и

б) разходите, които дружеството поема при изпълнение на договор с клиент и които са пряко свързани с конкретния договор, спомагат за генерирането на ресурси за използване при самото изпълнение на договора и се очаква да бъдат възстановени за период по-дълъг от дванадесет месеца (разходи за изпълнението на такива договори).

В обичайната си дейност дружеството не поема директни и специфично направени разходи за получаване на договори с клиенти и разходи за изпълнение на такива договори, които не биха възникнали, ако съответните договори не бяха сключени и да подлежат на капитализация.

2.4.5. ***Салда по договори с клиенти***

Търговски вземания и активи по договори

Търговските вземания представляват безусловно право на дружеството да получи възнаграждение по договори с клиенти и други контрагенти (т.е. то е обвързано само с изтичане на време преди изплащането на възнаграждението).

Първоначалното оценяване, последващата оценка и обезценката на търговските вземания са оповестени в *Приложение № 2.16*.

Активът по договор е правото на дружеството да получи възнаграждение в замяна на услугите, които е прехвърлило на клиента, но което не е безусловно (начисление за вземане). Ако чрез предоставянето на услугите дружеството изпълни задължението си преди клиента да заплати съответното възнаграждение и/или преди плащането да стане дължимо, актив по договор се признава за заработеното възнаграждение (което е под условие). Признатите активи по договор се рекласифицират като търговско вземане, когато правото на възнаграждение стане безусловно. Правото на възнаграждение се счита за безусловно, ако единственото условие за това, плащането на възнаграждението да стане дължимо, е изтичането на определен период от време.

Пасиви по договори

Като пасив по договор дружеството представя получените от клиента плащания и/или безусловно право да получи плащане, преди да е изпълнило задълженията си за изпълнение по договора. Пасивите по договор се признават като приход, когато (или като) удовлетвори задълженията за изпълнение.

Активите и пасивите по договор се представят към другите вземания и задължения в отчета за финансовото състояние. В случай, че активите и пасивите по договори с клиенти са съществени, те се представят като отделни статии в отчета за финансовото състояние. Те се включват в групата на текущите активи, когато матуритетът им е в рамките на 12 месеца или в обичаен оперативен цикъл на дружеството, а останалите – като нетекущи. Активите и пасивите, произтичащи от един договор се представят нетно в отчета за финансовото състояние, дори ако те са резултат от различни договорни задължения по изпълнението на договора.

След първоначалното признаване, търговските вземания и активите по договора се подлагат на преглед за обезценка в съответствие с правилата на МСФО 9 *Финансови инструменти*.

Загубите от обезценка в резултат от договори с клиенти се представят отделно от други загуби от обезценка към Други разходи за дейността.

2.5. Разходи

Разходите в дружеството се признават в момента на тяхното възникване и на база принципите на начисляване и съпоставимост.

Разходите за бъдещи периоди се отлагат за признаване като текущ разход за периода, през който договорите за които се отнасят, се изпълняват.

Финансовите разходи се включват в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато възникнат, и се състоят от отрицателни курсови разлики от валутни операции.

2.6. Машини и оборудване

Дълготрайни материални активи, с изключение на стопанския инвентар, се представят в отчета за финансовото състояние по преоценена стойност, намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка. Стопанският инвентар се представя по историческа цена на придобиване (себестойност), намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка.

Първоначално оценяване

При първоначалното си придобиване машините и оборудването се оценяват по себестойност, която включва покупната цена, вкл. митнически такси и всички преки разходи, необходими за привеждане на актива в работно състояние. Преките разходи са: разходи за подготовка на обекта, разходи за първоначална доставка и обработка, разходите за монтаж, разходи за хонорари на лица, свързани с проекта, невъзстановяеми данъци и др.

Дружеството е определило стойностен праг от 500 лв., под който придобитите активи независимо, че притежават характеристиката на дълготраен актив, се третират като текущ разход в момента на придобиването им.

Последващо оценяване

Избраният от дружеството подход за последваща балансова оценка на машините и оборудването (с изключение на стопанския инвентар) е моделът на преоценената стойност по МСС 16, намалена с начислените амортизации и натрупаните загуби от обезценка. Подходът за последваща балансова оценка на стопанския инвентар е моделът на цена на придобиване (себестойността).

Справедливите стойности на машините и оборудването се определят от лицензирани оценители, обичайно на период от 5 години. Последната оценка на справедливите стойности в съответствие със счетоводната си политика дружеството е извършило към 31 декември 2015 година. Ръководството счита, че справедливите стойности към 31 декември 2019 г. не се отличават съществено от техните балансови стойности.

Последващи разходи

Разходите за ремонти и поддръжка се признават за текущи в периода, през който са направени. Извършени последващи разходи, свързани с машини и оборудване, които имат характер на подмяна на определени възлови части и агрегати, или на преустройство и реконструкция, се капитализират към балансовата стойност на съответния актив и се преразглежда остатъчния му полезен живот към датата на капитализация. Същевременно, неамортизираната част на заменените компоненти се изписва от балансовата стойност на активите и се признава в текущите разходи за периода на преустройството.

Методи на амортизация

Дружеството използва линеен метод на амортизация на дълготрайните материални активи. Амортизирането на активите започва, когато те са на разположение за употреба. Полезният живот по групи активи е определен в съответствие с физическото износване, спецификата на оборудването, бъдещите намерения за употреба и с предполагаемото морално остаряване и е както следва:

- машини, съоръжения и оборудване – от 2 до 7 г.
- транспортни средства – от 5 до 7 г.
- други – 7 г.

Когато отделни части на определен актив имат различен полезен живот те се обособяват като самостоятелни компоненти за целите на амортизирането.

Определените срокове на полезен живот на дълготрайните активи се преглеждат в края на всеки отчетен период и при установяване на значителни отклонения спрямо бъдещите очаквания за срока на използването на активите, същият се коригира перспективно.

Обезценка на активи

Балансовите стойности на машините и оборудването подлежат на преглед за обезценка, когато са налице събития или промени в обстоятелствата, които показват, че те биха могли да се отличават трайно от възстановимата им стойност. Ако са налице такива индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната балансова стойност, то последната се изписва до възстановимата стойност на активите. Възстановимата стойност на дълготрайните материални активи е по-високата от двете: справедлива стойност без разходи за продажба или стойност при употреба. За определянето на стойността при употреба на активите бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност като се прилага дисконтова норма преди данъци, която отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете, специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се отчитат в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Печалби и загуби от продажба

Дълготрайните материални активи се отписват от отчета за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат, към датата на прехвърляне на контрола към получателя на актива. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "машини и оборудване" се определят чрез сравняването на възнаграждението, на което дружеството има право (приходите от продажбата) и балансовата стойност на актива към датата, на която получателят получава контрол върху него. Те се посочват нетно, към "други доходи/(загуби) от дейността" на лицевата страна на отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

2.7. Нематериални активи

Нематериалните активи са представени във финансовия отчет по цена на придобиване (себестойност), намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка. Цената на придобиване представлява справедливата стойност на съответния актив към датата на придобиване и тя включва покупната стойност и всички други преки разходи по сделката.

В дружеството се прилага линеен метод на амортизация на нематериалните активи програмни продукти при определен полезен живот 2 години.

Балансовата стойност на нематериалните активи подлежи на преглед за обезценка, когато са налице събития, или промени в обстоятелствата, които посочват, че балансовата стойност би могла да надвишава възстановимата им стойност. Тогава обезценката се включва като разход в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Нематериалните активи се отписват от отчета за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "нематериалните активи" се определят чрез сравняването на възнаграждението, на което дружеството очаква да има право (приходите от продажбата) и балансовата стойност на актива към датата, на която получателят получава контрол върху него. Те се посочват нетно, към "други доходи/(загуби) от дейността" на лицевата страна на отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

2.8. Материални запаси

Материалните запаси са оценени по по-ниската от себестойност и нетна реализируема стойност.

Разходите, които се извършват, за да доведат стоките и материалите в тяхното настоящо търговско състояние и местонахождение, се включват в цената на придобиване (себестойността) - това са всички доставни разходи, които включват: покупна цена, вносни мита и такси, транспортни разходи, невъзстановяеми данъци и други разходи, които допринасят за привеждане на материалните запаси в готов за тяхното използване вид.

При употребата (продажбата) на материалните запаси се използва методът на средно-претеглената цена (себестойност).

Нетната реализируема стойност представлява приблизително определената продажна цена на даден актив в нормалния ход на стопанска дейност, намалена с приблизително определените разходи по довършването в търговски вид на този актив и приблизително определените разходи за реализация.

2.9. Търговски вземания

Търговските вземания представляват безусловно право на дружеството да получи възнаграждение по договори с клиенти и други контрагенти (т.е. то е обвързано само с изтичане на време преди изплащането на възнаграждението).

Първоначално оценяване

Търговските вземания се представят и отчитат първоначално по справедлива стойност на база цената на сделката, която стойност е обичайно равна на фактурната им стойност, освен ако те съдържат съществен финансиращ компонент, който не се начислява допълнително. В този случай те се признават по сегашната им стойност, определена при дисконтова норма в размер на лихвен процент, преценен за присъщ на клиента - длъжник.

Последващо оценяване

Дружеството държи търговските вземания единствено с цел събиране на договорни парични потоци и ги оценява последващо по амортизирана стойност, намалена с размера на натрупаната обезценка за кредитни загуби (*Приложение № 2.16*).

Обезценка

Дружеството прилага модела на очакваните кредитни загуби за целия срок на всички търговски вземания, използвайки опростения подход, определен от МСФО 9, и на база матричен модел за процента на загубата *(Приложение № 14 и № 15).*

Обезценката на вземанията се начислява чрез съответна кореспондираща коригиращ сметка за всеки вид вземане към статията "Други разходи" на лицевата страна на отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

2.10. Пари и парични еквиваленти

Паричните средства включват касовите наличности и наличностите по разплащателните сметки, а паричните еквиваленти - депозити в банки с оригинален матуритет до три месеца и средствата на депозитите с по-дълъг матуритет, които са свободно разполагаеми за дружеството съгласно условията на договореностите с банките по време на депозита (*Приложение № 2.16*).

Последващо оценяване

Паричните средства в банки се представят последващо по амортизирана стойност, намалена с натрупаната обезценка за очаквани кредитни загуби.

За целите на изготвянето на отчета за паричните потоци:

- паричните постъпления от клиенти и паричните плащания към доставчици са представени брутно, с включен ДДС (20%);
- трайно блокираните парични средства са третирани като парични средства и еквиваленти;
- платеният ДДС по покупки на дълготрайни активи се посочва на ред "Плащания към доставчици" към паричните потоци от оперативна дейност, доколкото той участва и се възстановява заедно и в оперативните потоци на дружеството за съответния период (месец).

2.11. Търговски и други задължения

Търговските и другите текущи задължения в отчета за финансово състояние се представят по стойността на оригиналните фактури (цена на придобиване), която се приема за справедливата стойност на сделката и ще бъде изплатена в бъдеще срещу получените стоки и услуги. В случаите на разсрочени плащания над обичайния кредитен срок, при които не е предвидено допълнително плащане на лихва или лихвата значително се различава от обичайния пазарен лихвен процент, задълженията се оценяват първоначално по тяхната справедлива стойност на база сегашната им стойност при дисконтова норма, присъща за дружеството, а последващо – по амортизирана стойност (*Приложение № 2.16*).

2.12. Лизинг

Както е оповестено в *Приложение № 2.2* дружеството прилага МСФО 16 *Лизинг*, считано от 1 януари 2019 г. Ефектите от преминаването към МСФО 16 *Лизинг* са описани *в Приложение № 26.*

2.12.1. Счетоводна политика, приложима от 1 януари 2019 година

На началната дата на лизинга, която е по-ранната от двете дати - датата на лизинговото споразумение или датата на ангажирането на страните с основните условия на лизинговия договор, дружеството прави анализ и оценка дали даден договор представлява или съдържа елементи на лизинг. Даден договор представлява или съдържа лизинг, ако по силата на него се прехвърлят срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време.

Лизингополучател

Дружеството прилага единен модел на признаване и оценка на всички договори за лизинг, с изключение на краткосрочните лизингови договори (лизингов договор със срок от 12 месеца или по-малко от датата на стартиране на лизинга и който не съдържа опция за покупка) и лизинговите договори на активи на ниска стойност (като таблети, персонални компютри, телефони, офис техника и други).

Дружеството не се е възползвало от практическата целесъобразна мярка на МСФО 16, която позволява на лизингополучателя за всеки клас идентифициран актив да не отделя нелизинговите от лизинговите компоненти, а вместо това да отчита всеки лизингов компонент и свързаните с него нелизингови компоненти като отделен лизингов компонент. За договори, които съдържат лизинг на един или повече лизингови и нелизингови компоненти, Дружеството прилага политика да разпределя възнаграждението по договори, които съдържат лизингови и нелизингови компоненти, на база относителните единични цени на лизинговите компоненти и съвкупната единична цена на нелизинговите компоненти.

а) активи „право на ползване“

Дружеството признава в отчета за финансовото състояние актив „право на ползване” на датата на стартиране на лизинговите договори, т.е. датата, на която основният актив е на разположение за ползване от страна на дружеството-лизингополучател.

Активите „право на ползване” се представят в отчета за финансовото състояние по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация, загуби от обезценка и корекциите, вследствие на преоценки и корекции на задължението по лизинг. Цената на придобиване включва:

- размера на първоначалната оценка на задълженията по лизинг;
- лизингови плащания, извършени към или преди началната дата, намалени с получените стимули по договорите за лизинг;
- първоначалните преки разходи, извършени от дружеството, в качеството му на лизингополучател;
- разходи за възстановяване, които дружеството ще направи за демонтаж и преместване на основния актив, възстановяване на обекта, на който активът е разположен, или възстановяване на основния актив в състоянието, изисквано съгласно договора;

Дружеството амортизира актива „право на ползване” за по-краткият период от полезния живот и срока на лизинговия договор. Ако собствеността върху актива се прехвърля по силата на лизинговия договор до края на срока на договора, то го амортизира за полезния му живот. Амортизацията започва да се начислява от датата на стартиране на лизинга.

Срокът на амортизация на актива „право на ползване“ (офис помещения), предмет на договорът за лизинг, е 5 години.

Дружеството е избрало да прилага модела на цената на придобиване за всички свои активи „право на ползване”

Активите „право на ползване“ се тестват за обезценка в съответствие с МСС 36 Обезценка на активи, като се прилага политика за определяне и отчитане на обезценката, аналогична на тази при имотите, машините и оборудването (дълготрайните материални активи). Възстановимата стойност на активите „право на ползване“ е по-високата от двете: справедлива стойност без разходи за продажба или стойност при употреба. За определянето на стойността при употреба на активите бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност като се прилага дисконтова норма преди данъци, която отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се определят като разлика между възстановимата и балансовата стойност (когато възстановимата стойност е по-ниска от балансовата), и се представят в отчета за всеобхватния доход като „Други разходи“.

Активите „право на ползване” са представят на отделен ред в отчета за финансовото състояние, а тяхната амортизация – към „Разходи за амортизация“ в отчета за всеобхватния доход.

б) задължения по лизинг

Дружеството признава задължения по лизинг на датата на стартиране на лизинга, оценени по настояща стойност на лизинговите плащания, които не са изплатени към тази дата. Те включват:

- фиксирани плащания (включително фиксирани по същество лизингови плащания), намалени с подлежащите на получаване лизингови стимули;
- променливи лизингови плащания, зависещи от индекси или проценти първоначално оценени, използвайки индексите или процентите на датата на стартиране на лизинга;
- цената за упражняване на опцията за покупка, ако е достатъчно сигурно, че дружеството-лизингополучател ще ползва тази опция;
- плащания на санкции за прекратяване на лизинговите договори, ако в срока на лизинговия договор е отразено упражняването на опция за прекратяването на договора от страна на дружеството-лизингополучател;
- сумите, които дружеството очаква да плати на лизингодателите като гаранции за остатъчна стойност.

Променливите лизингови плащания, които не зависят от индекси или проценки, а са свързани с изпълнение или с използването на основния актив, не се включват в оценката на задължението по лизинг и в актива „право на ползване“. Те се признават като текущ разход в периода, в който настъпи събитието или обстоятелството, довело до тези плащания и се включват към „Разходи за външни услуги“, в печалбата и загубата за годината.

Лизинговите плащания се дисконтират с лихвения процент, заложен в договора, ако той може да бъде непосредствено определен или с диференциалния лихвен процент на дружеството, който то би плащало в случай, че заеме финансови средства, необходими за получаването на актив

със сходна стойност на актива „право на ползване“, за сходен период от време, при сходно обезпечение и в сходна икономическа среда.

Лизинговите плащания (вноски) съдържат в определено съотношение финансовия разход (лихва) и припадащата се част от лизинговото задължение (главница). Лихвените разходи по лизинга се представят в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) на дружеството през периода на лизинга на периодична база, така че да се постигне постоянен лихвен процент за оставащата неизплатена част от главницата по лизинговото задължение, като се представят като „финансови разходи”.

Задълженията по лизинг се представят на отделен ред в отчета за финансовото състояние.

Дружеството оценява последващо задължението по лизинг като:

- увеличава балансовата стойност, за да отрази лихвата по задълженията по лизинг;
- намалява балансовата стойност, за да отрази извършените лизингови плащания;
- преоценява балансовата стойност на задълженията по лизинг, за да отрази преоценките или измененията на лизинговия договор;
- гаранциите за остатъчна стойност се преразглеждат и коригират, ако е необходимо към края на всеки отчетен период.

Дружеството преоценява задълженията си по лизинг (при което извършва и кореспондиращи записвания към съответните активи „право на ползване“), когато:

- има промяна в срока на лизинга или е възникнало събитие или обстоятелство, което е довело до промяна в оценката на опцията за закупуване, при което коригираните задължения по лизинг се преизчисляват с коригиран дисконтов процент;
- има промяна в плащанията за лизинг, произтичаща от промяна в индекс или процент или има промяна в сумите, които се очаква да бъдат дължими по гаранции за остатъчна стойност, при което коригираните задължения по лизинг се преизчисляват с непроменения (оригиналния) дисконтов процент (освен когато промяната в лизинговите плащания, произтича от промяна в плаващите лихвени проценти, в този случай се използва коригиран дисконтов процент, който отразява промените в лихвения процент);
- лизинговият договор е изменен и това изменение не е отразена като отделен лизинг, в този случай задължението по лизинг се преизчислява като се базира на срока на променения лизингов договор, дисконтирайки променените лизингови плащания с коригиран дисконтов процент към датата на влизане в сила на изменението.

в) Краткосрочни лизингови договори и лизингови договори основният актив, по които е с ниска стойност

Дружеството прилага освобождаването по реда на МСФО 16 от изискването за признаване на актив „право на ползване“ и задължение по лизинг за краткосрочните си лизингови договори и за лизинговите си договори на активи на ниска стойност.

Плащанията във връзка с краткосрочни лизингови договори и лизингови договори, по които основният актив е с ниска стойност се признават директно като текущ разход в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) на база линеен метод за периода на лизинга.

2.12.2. Счетоводна политика, приложима до 31 декември 2018 година

Оперативен лизинг

Лизингополучател

Лизинг, при който наемодателят продължава да притежава съществената част от всички рискове и стопански изгоди от собствеността върху дадения актив се класифицира като оперативен лизинг. Поради това активът не се включва в отчета за финансовото състояние на лизингополучателя.

Плащанията във връзка с оперативния лизинг се признават като разходи в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) на база линеен метод за периода на лизинга.

2.13. Задължения към персонала по социалното и трудово законодателство

Трудовите и осигурителни отношения с работниците и служителите в “Експлозивпрогрес-ГТМ” ЕООД се основават на разпоредбите на Кодекса на труда и на разпоредбите на действащото осигурително законодателство в Република България.

Краткосрочни доходи

Краткосрочните доходи за персонала под формата на възнаграждения, бонуси и социални доплащания и придобивки (изискуеми в рамките на 12 месеца след края на периода, в който персоналът е положил труд за тях или е изпълнил необходимите условия) се признават като разход в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) освен ако даден МСФО не изисква тази сума да се капитализира в себестойността на определен актив, за периода, в който е положен трудът за тях или са изпълнени изискванията за тяхното получаване, и като текущо задължение (след приспадане на всички платени вече суми и полагащи се удръжки) в размер на недисконтираната им сума.

Към датата на всеки финансов отчет дружеството прави оценка и признаване на сумата на разходите по натрупващите се компенсируеми отпуски, която се очаква да бъде изплатена като

резултат от неизползваното право на натрупан отпуск. В оценката се включват приблизителната преценка за разходите за самите възнаграждения и разходите за вноски по задължителното обществено и здравно осигуряване, които работодателят дължи върху тези суми.

Дългосрочни доходи при пенсиониране

Планове с дефинирани вноски

Основно задължение на дружеството като работодател в България е да извършва задължително осигуряване на наетия си персонал за фонд "Пенсии", допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО), фонд "Общо заболяване и майчинство" (ОЗМ), фонд "Безработица", фонд "Трудова злополука и професионална болест" (ТЗПБ), и здравно осигуряване. Размерите на осигурителните вноски се утвърждават всяка година със Закона за бюджета на ДОО и Закона за бюджета на НЗОК за съответната година. Вноските се разпределят между работодателя и осигуреното лице в съответствие с правилата от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Тези осигурителни пенсионни планове, прилагани от дружеството в качеството му на работодател, са планове с дефинирани вноски. При тях работодателят плаща месечно определени вноски в държавните фонд "Пенсии", фонд "ОЗМ", фонд "Безработица", фонд "ТЗПБ", както и в универсални и професионални пенсионни фондове - на база фиксирани по закон проценти и няма правно или конструктивно задължение да доплаща във фондовете бъдещи вноски в случаите, когато те нямат достатъчно средства да изплатят на съответните лица заработените от тях суми за периода на трудовия им стаж. Аналогични са и задълженията по отношение на здравното осигуряване.

Към дружеството няма създаден и функциониращ частен доброволен осигурителен фонд.

Дължимите от дружеството вноски по плановете с дефинирани вноски за социалното и здравно осигуряване се признават като текущ разход в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата), освен ако даден МСФО не изисква тази сума да се капитализира в себестойността на определен актив, и като текущо задължение в недисконтиран размер, заедно и в периода на полагане на труда и на начислението на съответните доходи на наетите лица, с които доходи вноските са свързани.

Планове с дефинирани доходи

Съгласно Кодекса на труда дружеството в качеството му на работодател в България е задължено да изплаща на персонала при настъпване на пенсионна възраст обезщетение, което в зависимост от трудовия стаж в предприятието може да варира между 2 и 6 брутни работни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. По своите характеристики тези схеми представляват нефондирани планове с дефинирани доходи.

Изчислението на размера на тези задължения налага участието на квалифицирани актюери, за да може да се определи тяхната сегашна стойност към датата на финансовия отчет, по която те се представят в отчета за финансовото състояние, а респективно изменението в стойността им, се

представя в отчета за всеобхватния доход като: а) разходите за текущ и минал стаж, разходите за лихва и ефектите от съкращенията и уреждания се признават веднага, в периода, в който възникнат, и представят в текущата печалба или загуба, по статия „разходи за персонал", а б) ефектите от последващите оценки на задълженията, които по същество представляват актюерски печалби и загуби, се признават веднага, в периода, в който възникнат, и се представят към другите компоненти на всеобхватния доход, по статия „последващи оценки на пенсионни планове с дефинирани доходи". Актюерските печалби и загуби произтичат от промени в актюерските предположения и опита.

Към датата на всеки годишен финансов отчет дружеството назначава сертифицирани актюери, които издават доклад с техните изчисления относно дългосрочните му задължения към персонала за обезщетения при пенсиониране. За целта те прилагат кредитния метод на прогнозните единици. Сегашната стойност на задължението по дефинираните доходи се изчислява чрез дисконтиране на бъдещите парични потоци, които се очаква да бъдат изплатени в рамките на матуритета на това задължение и при използването на лихвените равнища на държавни дългосрочни облигации с подобен срок, котирани в България, където функционира и самото дружество.

Доходи при напускане

Съгласно разпоредбите на Кодекса на труда, Дружеството в качеството му на работодател има задължение да изплати при прекратяване на трудовия договор, преди пенсиониране, определени видове обезщетения.

Дружеството признава задълженията към персонала по доходи при напускане преди настъпване на пенсионна възраст, когато е демонстриран обвързващ ангажимент, на база анонсиран план, да се прекрати трудовият договор със съответните лица без да има възможност да се отмени, или при формалното издаване на документите за доброволно напускане. Доходи при напускане, платими след повече от 12 месеца от края на отчетния период, се дисконтират и представят в отчета за финансовото състояние по тяхната сегашна стойност.

2.14. Дружествен капитал и резерви

"Експлозивпрогрес – ГТМ" ЕООД е еднолично дружество с ограничена отговорност и е задължено да регистрира в Търговския регистър определен размер на дружествен капитал, който да служи като обезпечение на кредиторите на дружеството за изпълнение на техните вземания към него. Едноличният собственик отговаря за задълженията на дружеството до размера на своето дялово участие в капитала и може да претендира връщане на това участие само в производство по ликвидация и несъстоятелност.

Търговският закон не предвижда задължение за дружеството да формира фонд "Резервен", но тъй като дружественият договор предвижда такава възможност, са създадени определени

резервни фондове, като размерът и редът за отчисленията по тях, както и начинът за използването и предназначението им се определят с Решение на едноличният собственик на капитала.

Другите резерви се формират от разпределение на печалбата на база на Решение на едноличният собственик на капитала.

Резервът от преоценки (актюерски печалби и загуби) е формиран от последващи оценки на дългосрочни задължения към персонала по пенсионни планове с дефинирани доходи.

2.15. Данъци върху печалбата

Текущите данъци върху печалбата се определят в съответствие с изискванията на българското данъчно законодателство – Закона за корпоративното подоходно облагане. Номиналната данъчната ставка за 2019 г. е 10 %. (2018 г.: 10 %)

Отсрочените данъци се определят чрез прилагане на балансовия пасивен метод по отношение на всички временни разлики към датата на финансовия отчет, които съществуват между балансовите стойности и данъчните основи на отделните активи и пасиви.

Отсрочените данъчни пасиви се признават за всички облагаеми временни разлики, с изключение на тези, породили се от признаването на актив или пасив, който към датата на стопанската операция не е повлиял върху счетоводната и данъчната печалба/(загуба).

Отсрочените данъчни активи се признават за всички намаляеми временни разлики и за неизползваните данъчни загуби, до степента, до която е вероятно те да се проявят обратно и да бъде генерирана в бъдеще достатъчна и облагаема печалба или да се проявят облагаеми временни разлики, от които да могат да се приспаднат тези намаляеми разлики, с изключение на разликите, породили се от признаването на актив или пасив, който към датата на стопанската операция не е повлиял върху счетоводната и данъчната печалба/(загуба).

Балансовата стойност на всички отсрочени данъчни активи се преглеждат на всяка дата на отчета за финансовото състояние и се редуцират до степента, до която е вероятно те да се проявят обратно и да се генерира достатъчно облагаема печалба или проявяващи се през същия период облагаеми временни разлики, с които те да могат да бъдат приспаднати или компенсирани.

Отсрочените данъци, свързани с обекти, които са отчетени като други компоненти на всеобхватния доход или капиталова позиция в отчета за финансовото състояние, също се отчитат директно към съответния друг компонент на всеобхватния доход или балансовата капиталова позиция.

Отсрочените данъчни активи и пасиви се оценяват на база данъчните ставки и основи, които се очаква да се прилагат за периода и типа операции, през които активите се очаква да се реализират, а пасивите - да се уредят (погасят), на база данъчните закони, които са в сила или с голяма степен на сигурност се очаква да са в сила.

Отсрочени данъчни активи на дружеството се представят нетно срещу негови отсрочени данъчни пасиви, когато и доколкото то се явява за тях данъчния платец в съответната юрисдикция

(РБългария), и то тогава и само тогава, когато дружеството има законно право да извършва или получава нетни плащания на текущи данъчни задължения или вземания по данъците върху печалбата.

Към 31.12.2019 г. отсрочените данъци върху печалбата на дружеството са оценени при ставка, валидна за 2020 г., която е в размер на 10%.

2.16. Финансови инструменти

Финансов инструмент е всеки договор, който поражда едновременно както финансов актив в едно предприятие, така и финансов пасив или инструмент на собствения капитал в друго предприятие.

Финансови активи

Първоначално признаване, класификация и оценяване

При първоначалното им признаване финансовите активи се класифицират в три групи, според последващата им оценка: по амортизирана стойност; по справедлива стойност през другия всеобхватен доход; и по справедлива стойност през печалбата или загубата.

Дружеството първоначално оценява финансовите активи по справедлива стойност, а в случай на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата, се добавят преките разходи по сделката. Изключение са търговските вземания, които не съдържат съществен компонент на финансиране - те се оценяват на база цената на сделката, определена съгласно МСФО 15 и издадената фактура *(Приложение № 2.4).*

Покупките или продажбите на финансови активи, чиито условия изискват доставка на активите в рамките на даден период от време, установен обикновено с нормативна разпоредба или действаща практика на съответния пазар (редовни покупки), се признават на датата на търгуване (сделката), т.е. на датата, на която дружеството е поело ангажимент да закупи или продаде актива.

Класификацията на финансовите активи при първоначалното им признаване зависи от характеристиките на договорните парични потоци на съответния финансов актив и бизнес модела на дружеството за неговото управление. За да бъде класифициран и оценяван по амортизирана стойност или по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, условията на даден финансов актив трябва да пораждат парични потоци, които представляват "само плащания по главницата и лихвата (СПГЛ)" по неиздължената сума на главницата. За целта се извършва анализ чрез тест на СПГЛ на нивото на инструмент.

Бизнес моделът на дружеството за управление на финансовите активи отразява начина, по който дружеството управлява финансовите си активи за генериране на парични потоци. Бизнес моделът определя дали паричните потоци произтичат от събирането на договорни парични потоци, на продажба на финансовите активи, или и двете.

Последващо оценяване

За целите на последващото оценяване финансовите активи на дружеството са класифицирани като финансови активи по амортизирана стойност (дългови инструменти).

Класификационни групи

Финансови активи по амортизирана стойност (дългови инструменти)

Дружеството оценява финансовите активи по амортизирана стойност когато са удовлетворени и двете условия по-долу:

- финансовият актив се държи и използва в рамките на бизнес модел, имащ за цел неговото държане с оглед получаване на договорните парични потоци от него, и
- условията на договора за финансовия актив пораждат парични потоци на конкретни дати, които представляват само плащания на главницата и лихвите върху неиздължената сума на главницата.

Финансовите активи по амортизирана стойност впоследствие се оценяват на база метода на ефективния лихвен процент (ЕЛП). Те подлежат на обезценка. Печалбите и загубите се признават в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато активът бъде отписан, модифициран или обезценен.

Финансовите активи по амортизирана стойност на дружеството включват: парични средства в банки, търговски вземания, в т.ч. от вземания от свързани лица.

Отписване

Финансов актив (или, когато е приложимо, част от финансов актив или част от група от сходни финансови активи) се отписва от отчета за финансовото състояние на дружеството когато:

- правата за получаване на паричните потоци от актива са изтекли, или
- правата за получаване на парични потоци от актива са прехвърлени или дружеството е поело задължението да плати напълно получените парични потоци, без съществена забава, към трета страна чрез споразумение за прехвърляне; при което: или а) дружеството е прехвърлило в значителна степен всички рискове и ползи от собствеността върху актива; или б) дружеството нито е прехвърлило, нито е запазило в значителна степен всички рискове и ползи от собствеността върху актива, но е прехвърлило контрола върху него.

Когато дружеството е прехвърлило правата си за получаване на парични потоци от актива или е встъпило в споразумение за прехвърляне, то прави оценка на това дали и до каква степен е запазило рисковете и ползите от собствеността. Когато дружеството нито е прехвърлило, нито е запазило в значителна степен всички рискове и ползи от собствеността върху финансовия актив, нито е прехвърлило контрола върху него, то продължава да признава прехвърления актив до

степента на продължаващото си участие в него. В този случай дружеството признава и свързаното с това задължение. Прехвърленият актив и свързаното задължение се оценяват на база, която отразява правата и задълженията, които дружеството е запазило.

Обезценка на финансови активи

Дружеството признава коректив (провизия за обезценка) за очаквани кредитни загуби за всички дългови инструменти, които не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата. Очакваните кредитни загуби се изчисляват като разлика между договорните парични потоци, дължими съгласно условията на договора, и всички парични потоци, които дружеството очаква да получи, дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент.

Търговски вземания

За изчисляване на очакваните кредитни загуби на *търговските вземания и активите по договори с клиенти* дружеството е избрало и прилага опростен подход на база матрица за изчисление на очаквани кредитни загуби и не проследява последващите промени в кредитния им риск. При този подход то признава коректив (провизия за обезценка) въз основа на очакваната кредитна загуба за целия срок на вземанията към всяка отчетна дата. Дружеството е разработило и прилага матрица за провизиране, която се базира на историческия опит по отношение на кредитните загуби, коригирани с прогнозни фактори, специфични за длъжниците и за икономическата среда и за които е установена корелацинна връзка с процента на кредитните загуби *(Приложение № 2.18).*

Парични средства и еквиваленти

За изчислението на очакваните кредитни загуби по *паричните средства в банки,* дружеството прилага общия подход за обезценка, определен от МСФО 9. Съгласно този подход дружеството прилага "тристепенен" модел за обезценка въз основа на промени спрямо първоначалното признаване на кредитното качество на финансовия инструмент (актив) *(Приложение № 2.18).*

Отписване

Финансовите активи се отписват, когато не съществува разумно очакване за събиране на паричните потоци по договора.

Финансови пасиви

Първоначално признаване, класификация и оценяване

Финансовите пасиви на дружеството включват търговски и други задължения.

При първоначално им признаване обичайно те се класифицират като: такива по справедлива стойност в печалбата или загубата, или като пасиви по амортизирана стойност.

Първоначално всички финансови пасиви се признават по справедлива стойност, а в случая на заеми и привлечени средства, и търговски и други задължения, нетно от преките разходи по сделката.

Последващо оценяване

Последващото оценяване на финансовите пасиви зависи от тяхната класификация. Обичайно те се класифицират и оценяват по амортизирана стойност.

Класификационни групи

Получени заеми и други привлечени средства

След първоначалното им признаване, дружеството оценява привлечените средства по амортизирана стойност, чрез метода на ефективния лихвен процент. Печалбите и загубите се признават в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато съответният финансов пасив се отписва, както и чрез амортизацията на база ефективен лихвен процент.

Амортизираната стойност се изчислява като се вземат под внимание каквито и да било дисконти или премии при придобиването, както и такси или разходи, които представляват неразделна част от ефективния лихвен процент. Амортизацията се включва като "финансов разход" в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Отписване

Финансовите пасиви се отписват, когато задължението бъде погасено, или прекратено, или изтече. Когато съществуващ финансов пасив бъде заменен с друг от същия кредитор при по същество различни условия, или условията на съществуващ пасив бъдат съществено променени, тази размяна или модификация се третира като отписване на първоначалния пасив и признаване на нов. Разликата в съответните балансови суми се признава в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

2.17. Оценяване по справедлива стойност

Някои от активите и пасивите на дружеството се оценяват и представят и/или само оповестяват по справедлива стойност за целите на финансовото отчитане. Такива са: а) на повтаряща се база – *търговски и други вземания и задължения* ; а други б) на неповтаряща се база – машини и оборудване.

Справедливата стойност е цената, която би била получена при продажбата на даден актив или платена при прехвърлянето на пасив в обичайна сделка между независими пазарни участници на датата на оценяването. Справедливата стойност е изходяща цена и се базира на предположението, че операцията по продажбата ще се реализира или на основния пазар за този

актив или пасив, или в случай на липса на основен пазар – на най-изгодния пазар за актива или пасива. Както определеният като основен, така и най-изгодният пазар са такива пазари, до които дружеството задължително има достъп.

Измерването на справедливата стойност се прави от позицията на предположенията и преценките, които биха направили потенциалните пазарни участници когато те биха определяли цената на съответния актив или пасив, като се допуска, че те биха действали за постигане на най-добра стопанска изгода от него за тях.

При измерването на справедливата стойност на нефинансови активи винаги изходната точка е предположението какво би било за пазарните участници най-доброто и най-ефективно възможно използване на дадения актив.

Дружеството прилага различни оценъчни техники, които биха били подходящи спрямо спецификата на съответните условия, и за които разполага с достатъчна база от входящи данни, като се стреми да използва в максимална степен наличната публично наблюдаема информация и респ. да минимизира използването на ненаблюдаема информация. То използва и трите допустими подхода, *пазарния, приходния и разходния подход*, като най-често прилаганите оценъчни техники са директни и/или коригирани котирани пазарни цени, пазарни аналози и дисконтирани парични потоци, вкл. на база капитализиран доход от наем.

Справедливата стойност на всички активи и пасиви, които се оценяват и/или оповестяват в финансовия отчет по справедлива стойност, се категоризира в рамките на следната йерархия на справедливите стойности, а именно:

- Ниво 1 – Котирани (некоригирани) пазарни цени на активен пазар за идентични активи или пасиви;
- Ниво 2 – Оценъчни техники, при които се използват входящи данни, които са различни от директно котирани цени, но са пряко или косвено достъпни за наблюдение, вкл. когато котираните цени са обект на определени корекции; и
- Ниво 3 – Оценъчни техники, при които се използват входящи данни, които в значителната си част са ненаблюдаеми.

За тези активи и пасиви в дружеството са разработени вътрешни правила и процедури за оповестяването на справедливата стойност.

2.18. Преценки от определящо значение при прилагане счетоводната политика на дружеството. Ключови приблизителни оценки и предположения с висока несигурност

2.18.1. Приходи от договори с клиенти

При признаване на приходите и изготвяне на годишния финансов отчет ръководството прави различни преценки, приблизителни оценки и предположения, които оказват влияние върху отчетените приходи, разходи, активи и пасиви по договори и съответстващите им оповестявания. В резултат на несигурността по отношение на тези предположения и приблизителни оценки, е възможно да възникнат съществени корекции в балансовата стойност на засегнатите активи и пасиви в бъдеще, и респ. отчетените разходи и приходи.

Ключовите преценки и предположения, които оказват съществено влияние върху размера и срока за признаване на приходите от договори с клиенти са:

- Определяне сроковете за удовлетворяване на задълженията за изпълнение и на метода, използван за измерване на напредъка *(Приложение № 2.4.3)*;
- Приблизителна оценка относно това дали се очаква цялата сума по договора да бъде събрана *(Приложение № 2.4.3 и № 2.4.5)*;

2.18.2. Изчисление на очаквани кредитни загуби за търговски вземания и активи по договори с клиенти

Измерването на очакваната кредитна загуба за финансови активи, отчитани по амортизирана стойност (вземания, активи по договори с клиенти и парични средства и еквиваленти) е област, която изисква използването на комплексни модели и съществени предположения за бъдещи икономически условия и кредитно поведение на клиенти и длъжници (например вероятността контрагентите да не изпълнят задълженията си и произтичащите от тях загуби).

За прилагането на тези изисквания ръководството на дружеството прави редица съществени преценки, като:

а) определяне на критерии за идентифициране и оценка на значително увеличение на кредитния риск;

б) избор на подходящи модели и предположения за измерване на очакваните кредитни загуби;

в) формиране на групи от сходни финансови активи (портфейли) за целите на измерването на очакваните кредитни загуби,

г) установяване и оценка за зависимостта между историческите проценти на просрочие и поведението на определени макропоказатели, за да се отразят ефектите от прогнозите за тези макропоказатели в бъдеще при изчисленията на очакваните кредитни загуби. *(Приложение № 25).*

За търговските вземания и активи по договори с клиенти

На база на направените анализи за историческото поведение на търговските вземания през последните три години, които показват 95 % събираемост в рамките на 30 дни, а останалите платени в рамките на кредитен период, както и за корелация на поведението на вземанията и ключови макропоказатели, както и на прогнозите за 2020 г., ръководството е определило, че очакваните кредитни загуби за търговските вземания и активи по договори с клиенти, включително от свързани лица, се доближават до нула.

На това основание дружеството не е признало провизия за обезценки за очаквани кредитни загуби както към 31.12.2019 г., така и към 31.12.2018 г.

Парични средства

За изчислението на очакваните кредитни загуби по *паричните средства и еквиваленти в банки,* дружеството прилага общия „триетапен" подход за обезценка, определен от МСФО 9. За целта се прилага модел, базиран на публикуваните рейтинги на банките, определени от международно признати рейтингови фирми като Moody's, Fitch, S&P, BCRA и Bloomberg. На тази база, от една страна, се определят показателите за PD (вероятности за неизпълнение), като се използат публичните данни на PD реферирващи към рейтинга на съответната банка, а от друга, чрез промяната на рейтинга на съответната банка от период в период, дружеството оценява наличието на завишен кредитен риск. Загубите при неизпълнение се оценяват по формулата:

ECL = PD x LGD x EAD, където:

ECL е показателя за очаквани кредитни загуби

PD е показателя за вероятност за неизпълнение

LGD е показателя за загубата при неизпълнение, и

EAD е показателя на сума на експозицията при неизпълнение.

При определянето на загубата се вземат предвид всички гарантирани и/или обезпечени и/или застраховани. По този начин, като последна стъпка, използвайки всички тези параметри, и след дисконтиране, се достига до калкулация на оценката на очакваната кредитна загуба за съответния период на съответния финансов актив.

На база анализа ръководството е определило, че очакваните кредитни загуби за паричните средства и еквиваленти очакваните кредитни загуби се доближават до нула.

На това основание дружеството не е признало провизия за обезценки за очаквани кредитни загуби както към 31.12.2019 г., така и към 31.12.2018 г.

2.18.3. Актюерски изчисления

При определяне на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране са използвани изчисления на сертифицирани актюери, базирани на предположения

за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работни заплати и дисконтов фактор, които предположения са преценени от ръководството като разумни и уместни за дружеството. Те са оповестени в *Приложение № 19*.

2.18.4. Признаване на активи по отсрочени данъци

При признаването на отсрочените данъчни активи от ръководството е оценена вероятността отделните намаляеми временни разлики да имат обратно проявление в бъдеще и възможностите на дружеството да генерира в перспектива достатъчно данъчни печалби за тяхното компенсиране срещу тези печалби.

2.18.5. Договори за лизинг

2.18.5.1. Определяне дали даден договор съдържа лизинг или лизингови елементи

При идентифициране и класифициране на лизинг или на лизингов елемент в даден договор, дружеството преценява дали договорът съдържа идентифициран актив и дали по силата на него се прехвърля правото на контрол над използването на същия актив за съответния по договора срок.

Договорът за наем на офис помещения съдържа лизинг, тъй като дружеството контролира ползването на актива за договорения период от време, за което заплаща възнаграждение. Активът може да бъде идентифициран.

2.18.5.2. Определяне на срока на лизингови договори с опции за подновяване и прекратяване - като лизингополучател

Дружеството определя срока на лизинга като неотменимия период на лизинга, заедно с а) периодите, по отношение, на които съществува опция за удължаване на лизинговия договор, ако е достатъчно сигурно, че дружеството ще упражни тази опция и б) периодите, по отношение, на които съществува опция за прекратяване на лизинговия договор, ако е достатъчно сигурно, че дружеството няма да упражни тази опция.

Дружеството има един договор, в който е включена опция за удължаване и опция за прекратяване. Дружеството прилага преценки при определяне дали притежава достатъчна степен на сигурност, че ще упражни опцията за удължаване, като взема предвид всички факти и обстоятелства, които създават икономически стимули за упражняване на опция за удължаване, като значението на актива за дейността на дружеството .

След датата на стартиране на лизинга дружеството прави повторна оценка на срока на договора, при настъпване на важно събитие или съществено изменение в обстоятелствата, което е под негов контрол и засяга това доколко е достатъчно сигурно, че дружеството ще упражни опция, която не е била отразена при определяне на срока или няма да упражни опция, която преди това е била отразена при определяне на срока на договора

Срокът при договора за лизинг на дружеството е 5 години.

2.18.5.3. Тълкуване на това какво представлява неустойка при определяне на срока на договорите за лизинг

Дружеството отчита един договор (отменяем), в който е определен едногодишен срок на лизинга, като срокът продължава докато която и да е от страните – лизингополучател и лизингодател не заяви неговото прекратяване. В този случай в договора има включен период от 30 дни, в който следва да се заяви намерението за прекратяване. Договорът не изисква нито една от страните да заплаща суми по прекратяването му. Дружеството прилага презумпцията за по-широк смисъл на думата санкция, извън обхвата на описаните в договора такива, като се позовава на разумно обосновани икономически стимули или фактори, имащи възпиращ характер и играещ роля на санкция (като например: значителни разходи по намирането на алтернативен основен актив, съществени разходи по преместване и реалокиране, същественото значението на основния актив за дейността на дружеството и други). Целта на дружеството е срокът на лизинга да отговаря на неговата реалистична преценка за използването на основния актив.

2.18.5.4. Определяне на диференциален лихвен процент на договори за лизинг, в които дружеството е лизингополучател

В случаите, в които Дружеството е лизингополучател и не може непосредствено от договорите да определи лихвения процент, необходим му за дисконтиране на задълженията по лизинг, то използва диференциалния лихвен процент, който би плащало в случай, че заеме финансови средства, необходими за получаването на актив със сходна стойност на актива „право на ползване“, за сходен период от време, при сходно обезпечение и в сходна икономическа среда. За договори, за които дружеството няма аналогично финансиране, то търси наблюдаеми данни като пазарни нива на кредитите и банкова статистика, която е публично достъпна и прави специфични за него изчисления и корекции, за да отрази собствения си кредитен рейтинг.

2.18.5.5. Преглед за индикатори за обезценка на активите „право на ползване“

Към датата на всеки отчет ръководството на дружеството извършва преглед за обезценка на активите „право на ползване“. Ако са налице индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната балансова стойност то последната се изписва до възстановимата стойност на активите.

Дружеството е направило преглед и е установило, че няма налице индикатори за обезценка към 31.12.2019 г.

3. ПРИХОДИ ОТ ДОГОВОРИ С КЛИЕНТИ

3.1. Информация за видовете приходи

Приходите от договори с клиенти включват:

	2019	***2018***
	BGN '000	***BGN '000***
Приходи от продажба на услуги	1,296	990
Приходи от продажба на стоки	312	322
Общо:	**1,608**	**1,312**

3.2. Задължения за изпълнение по договори с клиенти

Задълженията за изпълнение са оповестени подробно в *Приложение № 2.4.3*.

3.3. Салда по договори с клиенти

	31.12.2019	***31.12.2018***
	BGN'000	***BGN'000***
Вземания по договори с клиенти *(Приложение № 15)*	174	25
Вземания по договори с клиенти – свързани лица *(Приложение № 14)*	135	106
Активи по договори с клиенти – свързани лица	10	-
Общо	**319**	**131**

Увеличение на вземанията по договори с клиенти и свързани лица, е в резултат на обема фактурирани продажби в края на годината относно предостяването на услуги по инженерингови дейностти и пробивно-взривни работи.

Активите по договори с клиенти – свързани лица към 31.12.2019 г. включват правото на възнаграждение за изпълнено задължение, в резултат на измерване на напредъка.

Изменението на активите по договори с клиенти – свързани лица е в резултат на извършените консултантски услуги при проектиране на пробивно- взривни работи през м.ноември 2019 г. и м.декември 2019 г. Правото на възнаграждение за изпълненото задължение е отчетено на база измерване на напредъка в течение на времето.

Измененията в активите по договори с клиенти – свързани лица през периода е както следва:

Активи по договори с клиенти – свързани лица	***2019*** ***BGN'000***	***2018*** ***BGN'000***
Салдо на 1 януари	**-**	**-**
Възникнали през периода	10	-
Салдо на 31 декември	**10**	**-**

4. РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ

	2019 ***BGN '000***	***2018*** ***BGN '000***
Основни и спомагателни материали	301	177
Горива	27	13
Други	6	6
Общо:	**334**	**196**

5. РАЗХОДИ ЗА ВЪНШНИ УСЛУГИ

	2019 ***BGN '000***	***2018*** ***BGN '000***
Подизпълнители	230	177
Граждански договори	30	16
Разходи за транспорт	14	7
Информационно IT обслужване	6	5
Ремонти и техническо обслужване	5	16
Застраховки	5	6
Наеми	-	44
Други	25	24
Общо:	**315**	**295**

6. РАЗХОДИ ЗА ПЕРСОНАЛА

	2019	*2018*
	BGN '000	*BGN '000*
Разходи за текущи възнаграждения	211	187
Разходи за социално осигуряване	37	32
Социални придобивки	9	9
Начисления по неползвани отпуски и осигуровки	-	2
Начислени суми за обезщетения при пенсиониране	2	1
Общо:	**259**	**231**

7. ДРУГИ РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА

	2019	*2018*
	BGN '000	*BGN '000*
Представителни разходи	8	6
Разходи за командировки	6	5
Общо	**14**	**11**

8. ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

Основните компоненти на разхода на данъци върху печалбата за годините, завършващи на 31 декември са:

	2019	*2018*
	BGN '000	*BGN '000*
Данъчна печалба за годината по данъчна декларация	352	284
Текущ разход за данъци върху печалбата за годината	35	28
Отсрочени данъци върху печалбата от: възникване и обратно проявление на временни разлики	(1)	-
Общо разход за данъци от печалбата, отчетен в отчета за всеобхватния доход	**34**	**28**

Равнение на данъчния разход на данъци върху печалбата определен спрямо счетоводния резултат	***2019***	***2018***
	BGN '000	***BGN '000***
Счетоводна печалба за годината	341	277
Данъци върху печалбата – 10% (2018 г.: 10%)	34	28
Общо разход за данъци върху печалбата, отчетен в отчета за всеобхватния доход	**34**	**28**

9. МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ

	Машини и оборудване		***Транспортни средства***		***Стопански инвентар***		***Общо***	
	2019	*2018*	*2019*	*2018*	*2019*	*2018*	*2019*	*2018*
	BGN '000	*BGN '000*	*BGN '000*	*BGN '000*	*BGN '000*	*BGN '000*	*BGN '000*	*BGN '000*
Отчетна стойност								
Салдо на 1 януари	89	89	116	113	2	2	207	204
Придобити	-	-	-	37	1	-	1	37
Отписани	-	-	-	(34)	-	-	-	(34)
Салдо на 31 декември	**89**	**89**	**116**	**116**	**3**	**2**	**208**	**207**
Натрупана амортизация								
Салдо на 1 януари	80	74	76	102	2	2	158	178
Начислена амортизация за годината	4	6	12	8	-	-	16	14
Отписана амортизация	-	-	-	(34)	-	-	-	(34)
	84	**80**	**88**	**76**	**2**	**2**	**174**	**158**
Балансова стойност на 31 декември	**5**	**9**	**28**	**40**	**1**	**-**	**34**	**49**
Балансова стойност на 1 януари	**9**	**15**	**40**	**11**	**-**	**-**	**49**	**26**

Към 31.12.2019 г. ръководството на дружеството е направило преглед и е установило, че не са налице условия за обезценка по смисъла на изискванията и правилата на МСС 36 Обезценка на активи.

Към 31.12.2019 г. в състава на дълготрайните материални активи са включени активи, които са амортизирани напълно, но продължават да се използват в стопанската дейност с отчетна стойност 124 хил. лв. (31.12.2018 г.: 120 хил. лв.).

Към 31.12.2019 г. няма учредени тежести (ипотеки, залози) върху дълготрайните материални активи на дружеството (31.12.2018 г.: няма).

10. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ

	Програмни продукти	
	2019 *BGN '000*	*2018* *BGN '000*
Отчетна стойност		
Салдо на 1 януари	**14**	**14**
Придобити	**-**	**-**
Отписани	**-**	**-**
Салдо на 31 декември	**14**	**14**
Начислена амортизация		
Салдо на 1 януари	**13**	**12**
Начислена амортизация за годината	1	1
Отписани	**-**	**-**
Салдо на 31 декември	**14**	**13**
Балансова стойност на 31 декември	**-**	**1**
Балансова стойност на 1 януари	**1**	**2**

Към 31.12.2019 г. в състава на дълготрайните нематериални активи са включени активи, които са амортизирани напълно, но продължават да се използват в стопанската дейност с отчетна стойност 14 хил. лв. (31.12.2018 г.: 12 хил. лв.).

11. ЛИЗИНГ

Дружеството като лизингополучател

11.1. Активи и пасиви, признати в отчета за финансовото състояние

В отчета за финансовото състояние са представени следните обекти и суми, свързани с договори за лизинг:

	сгради BGN'000
Отчетна стойност	
1 януари 2019г, след преминаване по МСФО 16* (Приложение № 26)	**203**
Увеличения/придобити	-
Намаления/отписани	-
31 декември 2019г.	**203**
Натрупана амортизация	
1 януари 2019г, след преминаване по МСФО 16* (Приложение № 26)	-
Разходи за амортизация за периода	41
Отписана амортизация	-
31 декември 2019г.	**41**
Балансова стойност на 1 януари 2019г., след преминаване по МСФО 16*(Приложение № 26)	**203**
Балансова стойност на 31 декември 2019г.	**162**

**В Приложение № 26 е представена информацията, свързана с преминаването към МСФО 16 на 1 януари 2019 г.*

11.2.Задълженията по лизинг към 31 декември са както следва:

	2019 BGN'000	***2018 ** BGN'000***
1 януари	**203**	**-**
Начислена лихва	6	-
Плащания	(44)	-
31 декември	**165**	**-**
в т.ч.		
Дългосрочна част	**126**	**-**
Краткосрочна част	**39**	**-**

11.3. Суми, включени в отчета за всеобхватния доход

Разходите по договори за лизинг за отчетната година са:

	2019 ***BGN'000***	**2018** ***BGN'000***
Разходи за амортизация на активи „право на ползване" (по МСФО16)	41	-
Разходи за лихви на задълженията по лизинг (отчитани по МСФО16)	6	-

*** В предходната година, дружеството е признавало сумите по лизинг, класифицирани като като „оперативни лизинги" съгласно МСС 17 Лизинги. В Приложение № 26 е представена информацията, свързана с преминаването към МСФО 16 на 1 януари 2019 г.*

11.4.Общият изходящ паричен поток по договори за лизинг през 2019 г. е в размер на 44 х.лв. (2018 г.:** 44 х.лв., в т.ч. по финансов лизинг: няма).

*** В предходната година, дружеството е признавало сумите по лизинг, класифицирани като „оперативни лизинги" съгласно МСС 17 Лизинги. В Приложение №26 е представена информацията, свързана с преминаването към МСФО 16 на 1 януари 2019 г.*

11.5. Лизингови дейности на дружеството и начин на тяхното отчитане

Дружеството е наело част от сграда с цел ползването й като офис помещения. Договорът за наем обичайно се сключва за срок от една година, обичайно с опция за удължаване. Приетият от дружеството срок на лизинговия договор е пет години. Лизинговият актив не може да бъде използван като обезпечения по други договори.

Опции за удължаване и опции за прекратяване

Дружеството отчита един договор за наем, в които има опции за удължаване и опции за прекратяване. Тези опции са договорени от ръководството с цел постигане на гъвкавост при управлението на лизинговите активи и стопанските нужди на Дружеството. Ръководството на дружеството прилага съществени преценки при определяне дали има разумна степен на сигурност за упражняване на тези опции *(Приложение № 2.18.6.).*

12. АКТИВИ / (ПАСИВИ) ПО ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ

Активите/(пасивите) по отсрочени данъци от печалбата към 31 декември са свързани със следните обекти в отчета за финансово състояние:

	временна разлика	*данък*	*временна разлика*	*данък*
	31.12.2019	***31.12.2019***	***31.12.2018***	***31.12.2018***
	BGN '000	***BGN '000***	***BGN '000***	***BGN '000***
Начисления за отпуски на персонала	-	-	2	-
Доходи на физически лица	12	1	8	1
Дългосрочни задължения към персонала	13	2	12	1
Общо активи по отсрочени данъци	***25***	***3***	***22***	***2***

	временна разлика	*данък*	*временна разлика*	*данък*
	31.12.2019	***31.12.2019***	***31.12.2018***	***31.12.2018***
	BGN '000	***BGN '000***	***BGN '000***	***BGN '000***
Машини и оборудване	(10)	(1)	(16)	(2)
Лизинг	3	-	-	-
Общо пасиви по отсрочени данъци	**(7)**	**(1)**	**(16)**	**(2)**
Активи/(пасиви) по отсрочени данъци върху печалбата, нетно	***18***	***2***	***6***	***-***

Движението в отсрочените данъчни активи е представено по-долу:

Отсрочени данъчни (пасиви)/активи	***Салдо на 1 януари 2019г. BGN '000***	***Признати в отчета за всеобхватния доход BGN '000***	***Салдо на 31 декември 2019 г. BGN '000***
Доходи на физически лица	1	-	1
Дългосрочни задължения към персонала	1	1	2
Машини и оборудване	(2)	1	(1)
	-	**2**	**2**

Отсрочени данъчни (пасиви)/активи	***Салдо на 1 януари 2018г. BGN '000***	***Признати в отчета за всеобхватния доход BGN '000***	***Салдо на 31 декември 2018 г. BGN '000***
Доходи на физически лица	1	-	1
Дългосрочни задължения към персонала	1	-	1
Машини и оборудване	(2)	-	(2)
Общо	-	-	-

При признаване на отсрочените данъчни активи е взета предвид вероятността отделните разлики да имат обратно проявление в бъдеще и възможностите на дружеството да генерира достатъчна данъчна печалба.

13. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ

Материалните запаси включват:

	31.12.2019	*31.12.2018*
	BGN '000	*BGN '000*
Материали	33	13
Стоки	1	-
Общо	**34**	**13**

14. ВЗЕМАНИЯ ОТ СВЪРЗАНИ ЛИЦА

Вземанията от свързани лица са от дружества под общ контрол. Към 31.12.2019 г. са в размер на 135 хил.лв. (31.12.2018 г.: 106 хил.лв.) и включват вземания по договори с клиенти – свързани лица в размер на 135 хил.лв. (31.12.2018 г.: 106 хил.лв.).

Търговските вземания от свързани лица са левови и безлихвени.

Обичайно дружеството договаря с контрагентите – свързани лица срокове на плащане до 30 дни от датата на фактурата. Дружеството е определило кредитен период до 180 дни, за който не начислява лихви на контрагентите по продажби – свързани лица.

Към 31.12.2019 г. *непадежиралите (редовни) търговски вземания от свързани лица* са в размер на 135 х.лв. (31.12.2018 г.: 74 х.лв.).

Възрастовата структура на просрочените необезценени търговски вземания от свързани лица е както следва:

	31.12.2019	*31.12.2018*
	BGN '000	*BGN '000*
от 31 до 90 дни	-	32
Общо	**-**	**32**

Дружеството прилага опростения подход на МСФО 9 за измерване на очаквани кредитни загуби по търговските вземания, като признава очаквани загуби за целия срок на инструмента за всички търговски вземания *(Приложение № 2.16).*

15. ТЪРГОВСКИ ВЗЕМАНИЯ

	31.12.2019	*31.12.2018*
	BGN'000	***BGN'000***
Вземания от клиенти	*174*	*25*
в т.ч. вземания по договори с клиенти	*174*	*25*
Общо	**174**	**25**

Вземанията от клиенти са левови и безлихвени.

Обичайно дружеството договаря с клиентите срок на плащане на вземанията по продажби до 30 дни, освен ако няма определени специфични условия за падеж на определени клиенти или в случаите, когато се разработват нови пазари и се привличат нови търговски контрагенти. Дружеството е определило кредитен период до 180 дни, за който не начислява лихви на контрагентите.

Към 31.12.2019 г. *непадежиралите (редовни) търговски вземания* с възраст до 30 дни са в размер на 65 х.лв. (31.12.2018 г.: 25 х.лв.).

Възрастовата структура на просрочените необезценени търговски вземания е както следва:

	31.12.2019	*31.12.2018*
	BGN '000	***BGN '000***
от 31 до 90 дни	44	-
от 91 до 180 дни	65	-
Общо	**109**	**-**

Дружеството прилага опростения подход на МСФО 9 за измерване на очаквани кредитни загуби по търговските вземания, като признава очаквани загуби за целия срок на инструмента за всички търговски вземания *(Приложение № 2.16).*

16. ДРУГИ ВЗЕМАНИЯ

Към 31.12.2019 г. другите вземания включват предплатени разходи за бъдещи периоди в размер на 6 хил.лв. (31.12.2018 г.: 7 хил.лв.)

17. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ПАРИЧНИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Паричните средства към 31 декември включват:

	31.12.2019	***31.12.2018***
	BGN'000	***BGN'000***
Парични средства в разплащателни сметки	162	331
Парични средства в каса	3	3
Парични средства и парични еквиваленти	**165**	**334**

Наличните към 31.12.2019 г. парични средства по разплащателни сметки на дружеството са в банки с кредитен рейтинг BBB-.

Към 31.12.2019 г. наличните парични средства на дружеството по разплащателни сметки са деноминирани в лева : 161 хил. лв. и в щатски долари : 1 хил. лв. (31.12.2018 г.: в лева: 330 хил. лв. и в щатски долари: 1 хил. лв.)

18. КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ

	31.12.2019	***31.12.2018***
	BGN'000	***BGN'000***
Основен капитал	5	5
Резерви	64	64
Неразпределена печалба	393	388
Общо	**462**	**457**

Основен капитал

Към 31.12.2019 г. регистрираният дружествен капитал на „Експлозивпрогрес - ГТМ" ЕООД възлиза на 5 х.лв., разпределен в 100 дяла с номинална стойност 50 лв. всеки (31.12.2018 г.: 5 х.лв.).

Другите резерви са формирани от разпределение на печалбата по решение на едноличния собственик на капитала, в размер на 64 хил. лв. (31.12.2018 г: 64 хил. лв.)

Неразпределена печалба

	31.12.2019	***31.12.2018***
	BGN'000	***BGN'000***
Салдо на 1 януари	**388**	**442**
Общ всеобхватен доход, в т.ч.:	305	246
Нетна печалба / (Загуба) за годината	*307*	*249*
Ефекти, свързани с последващи оценки на планове с дефинирани пенсионни доходи	*(2)*	*(3)*
Разпределение на печалбата за дивиденти	(300)	(300)
Салдо на 31 декември	**393**	**388**

19. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ПЕРСОНАЛА ПРИ ПЕНСИОНИРАНЕ

За определяне на тези задължения дружеството е направило актюерска оценка, като е ползвало услугите на сертифициран актюер. На база на изготвения от актюера доклад е определено задължение в отчета за финансовото състояние към 31.12.2019 г. в размер на 19 х. лв. (31.12.2018 г.: 15 хил. лв.). Задължението е формирано както следва:

	31.12.2019	***31.12.2018***
	BGN '000	***BGN '000***
Сегашна стойност на задълженията на 1 януари	15	11
Задължение признато в отчета за финансово състояние на 1 януари	**15**	**11**
Разход, признат в отчета за доходите за периода, в т.ч.:	2	1
- разход за текущ стаж за периода	*1*	*1*
- актюерска печалба (загуба) призната за периода за суми при пенсиониране по болест	1	-
Последващи оценки (актюерски печалби и загуби), признати в компонент на другия всеобхватен доход	2	3
Задължение признато в отчета за финансово състояние на 31 декември	**19**	**15**
Сегашна стойност на задълженията на 31 декември	19	15

Изменението на признатото в отчета за финансовото състояние задължение на дружеството за изплащане на дефинирани доходи на персонала при пенсиониране е както следва:

	31.12.2019 BGN '000	*31.12.2018 BGN '000*
Сегашна стойност на задълженията на 1 януари	**15**	**11**
Разход за текущ стаж	1	1
Актюерска (печалба)/ загуба за периода	3	3
Сегашна стойност на задълженията на 31 декември	**19**	**15**

При определяне на сегашната стойност към 31.12.2019 г. са направени следните актюерски предположения:

- смъртност – по таблицата за смъртност на НСИ, за общата смъртност на населението на България за периода 2016 г. - 2018 г. (31.12.2018 г.: за периода 2015 г. - 2017 г.);
- темп на текучество – между 0 % до 5 %, в зависимост от пет обособени възрастови групи (2018 г.: между 0 % до 5 %);
- дисконтов фактор - използвана е норма на база ефективен годишен лихвен процент i = 0.6% (31.12.2018 г.: 1%). Той се основава на доходността на емисиите дългосрочните ДЦК (с 10 годишен матуритет) в съответствие с препоръките на Параграф 83 от МСС 19.
- предположението за бъдещото ниво на работните заплати се базира на предоставената информация от ръководството на дружеството, като размерът на очакваното увеличение на брутната заплата по години е както следва:

  2020 г. – 5,0 % спрямо нивото от 2019 г.

  2021 г. – 5,0 % спрямо нивото от 2020 г.

  2022 г. – 5,0 % спрямо нивото от 2021 г.

  2023 г. – 5,0 % спрямо нивото от 2022 г.

  2024 г. и всяка следваща година – 5,0 % спрямо нивото от предшестващата я година.

Средно- претеглената дюрация на задълженията за изплащане на дефинирани доходи при пенсиониране по възраст и стаж е 12.1 години.

Очакваните плащания на обезщетения при пенсиониране по плана с дефинирани доходи за следващите 5 години е 8 хил.лв., в т.ч. за 2020 г. : 8 хил.лв.

Промени в актюерските предположения са свързани с намаление на лихвения процент, при който се извършва дисконтирането, промени в заложения ръст на заплатите и актуализиране на използваната таблица за смъртност.

Общият ефект от промените в актюерските предположения е увеличение на настоящата стойност на задължението към 31.12.2019 г. и съответно формиране на актюерска загуба за 2019 г. в размер на 3 хил.лв.

20. ТЪРГОВСКИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Търговските задължения на дружеството в размер на 11 хил. лв. (31.12.2018 г.: 9 хил. лв.) са левови, текущи и безлихвени.

Дружеството погасява своите задължения обичайно в рамките на 30 дни от възникването им, каквато е неговата договореност с контрагентите, освен ако няма уговорен по-дълъг срок в зависимост от естеството на доставка.

21. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ СВЪРЗАНИ ЛИЦА

Задълженията към свързани лица представляват търговски задължения към :

	31.12.2019	*31.12.2018*
	BGN '000	*BGN '000*
Компания-майка	1	1
Дружества под общ контрол	1	-
	2	**1**

Задълженията към свързани лица са текущи, левови и безлихвени.

Дружеството договаря своите *търговски задължения към свързани лица* с кредитен период обичайно в рамките на 30 дни от възникването им, освен ако няма специално уговорен по-дълъг срок.

22. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ПЕРСОНАЛА И ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Задълженията към персонала и социалното осигуряване включват:

	31.12.2019	*31.12.2018*
	BGN '000	*BGN '000*
Задължения към персонала	15	15
Задължения за социално осигуряване	6	5
Общо	**21**	**20**

Задълженията към персонала са текущи и включват:

- дължими възнаграждения за неползван платен годишен отпуск от персонала към 31.12.2019 г. – няма (31.12.2018 г.: 2 х.лв);

- дължими възнаграждения на персонала за месец декември в размер на 15 хил.лв (31.12.2018 г.: 13 хил.лв.);

Задълженията за социално осигуряване са текущи и включват:

- начислени осигуровки върху възнагражденията за месец декември в размер на 6 хил.лв. (31.12.2018 г.: 5 хил.лв.);

23. ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ДАНЪЦИ

Задълженията за данъци към 31 декември включват:

	31.12.2019	***31.12.2018***
	BGN '000	***BGN '000***
ДДС	32	25
Данък върху доходите на физическите лица	5	4
Данък върху печалбата	3	2
Данъци върху разходите	2	2
Общо	**42**	**33**

Данъчните задължения на дружеството са текущи.

24. СДЕЛКИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА

Пряка компания-майка на дружеството е Геотехмин ООД и крайно контролиращо лице е Цоло Вутов.

Дружеството има взаимоотношение на свързано лице с дружествата под общ контрол на Геотехмин ООД и крайното контролиращо лице.

Съставът на ключовия управленски персонал е представен в *Приложение 1.1*.

През периода дружеството е осъществило ***сделки със свързани лица***, данните за които са представени по-долу:

	2019	***2018***
	BGN '000	***BGN '000***
Продажба на активи и услуги	**1,075**	**932**
Услуги за:	1,075	930
- *Дружества под общ контрол*	*1,075*	*930*
Материали за :	-	1
- *Дружества под общ контрол*	-	*1*
ДМА за:	-	1
- *Дружества под общ контрол*	-	*1*

	2019	***2018***
	BGN '000	***BGN '000***
Доставки на активи и услуги	**655**	**505**
Стоки от:	282	288
- *Дружества под общ контрол*	*282*	*288*
Материали от:	301	132
- *Дружества под общ контрол*	*299*	*129*
- *Компания-майка*	*2*	*3*
Услуги от:	68	80
- *Дружества под общ контрол*	*68*	*36*
- *Компания-майка*	-	*44*
ДМА от:	-	2
- *Дружества под общ контрол*	-	*2*
Други разходи от *:*	*4*	*3*
- *Дружества под общ контрол*	*4*	*3*

	2019	***2018***
	BGN '000	***BGN '000***
Платени дивиденти:	**300**	**300**
- *Компания-майка*	300	300

Разчетите със свързани лица са оповестени в *Приложение №14* и *Приложение №21*.

Възнаграждения на ключовия управленски персонал. Възнагражденията на ключовия управленски персонал включват заплати, други краткосрочни доходи, социални средства и осигуровки в размер на 68 хил.лв. (2018 г.: 66 хил. лв.).

Договори за лизинг

През отчетния период дружеството е признало активи, пасиви, разходи, плащания във връзка ***договори за лизинг*** със свързани лица *(Приложение № 11)*, както следва:

Задълженията по лизинг към 31 декември към Компания-майка са както следва:

	2019
	BGN '000
Признати задължения по лизинг на 1 януари 2019 г.	***203***
Начислена лихва	***6***
Плащания на задължения по лизинг за периода	***(44)***
Задължения по лизинг към 31 декември 2019 г.	***165***

Активите „право на ползване" към 31 декември от Компанията-майка са както следва:

	2019
	BGN '000
Актив „право на ползване" към 1 януари 2019 г.	203
Начислена амортизация	(41)
Активи „право на ползване" към 31 декември 2019 г.	**162**

25. УПРАВЛЕНИЕ НА ФИНАНСОВИЯ РИСК

Структурата на финансовите активи и пасиви е както следва:

	31.12.2019 BGN '000	*31.12.2018 BGN '000*
Финансови активи		
Финансови активи по амортизирана стойност в т.ч.:	**474**	**465**
Вземания (Приложения №14 и № 15)	*309*	*131*
Парични средства и еквиваленти (Приложение №17)	*165*	*334*
Общо финансови активи	474	465
Финансови пасиви		
Финансови пасиви по амортизирана стойност в т.ч.:	**178**	**10**
Задължение по лизинг (Приложение № 11)	*165*	-
Търговски задължения (Приложение № 20 и № 21)	*13*	*10*
Общо финансови пасиви	**178**	**10**

В хода на обичайната си стопанска дейност дружеството е изложено на различни финансови рискове, най-важните от които са: пазарен риск (включващ валутен риск, риск от промяна на справедливата стойност и ценови риск), кредитен риск, ликвиден риск и риск на лихвено-обвързани парични потоци. Общото управление на риска е фокусирано върху трудностите при прогнозиране на финансовите пазари и постигане минимизиране на потенциалните отрицателни ефекти, които могат да се отразят върху финансовите резултати и състояние на дружеството.

Текущо финансовите рискове се идентифицират, измерват и наблюдават с помощта на различни контролни механизми, въведени, за да се определят адекватни цени на стоките и услугите на дружеството и на привлечения от него заемен капитал, както и да се оценят адекватно пазарните обстоятелства на правените от него инвестиции и формите на поддържане на свободните ликвидни средства, без да се допуска неоправдана концентрация на даден риск.

Управлението на риска в дружеството се осъществява текущо от мениджмънта и в рамките на групата, към която принадлежи дружеството, съгласно политиката, определена от собствениците. Управлението е разработило основните принципи на общото управление на финансовия риск, на базата на които са разработени конкретни процедури за управление на отделните специфични рискове, като валутен, ценови, лихвен, кредитен и ликвиден, и за риска при използването на недеривативни инструменти.

Пазарен риск

а. Валутен риск

Дружеството не е изложено на значителен валутен риск, защото обичайно неговите операции и сделки са деноминирани в евро и/или български лева, доколкото еврото е с фиксиран курс спрямо лева по закон.

б. Ценови риск

Дружеството обичайно не е изложено на ценови риск за негативни промени в цените на стоките/услугите, обект на неговите операции, защото съгласно договорните отношения с клиентите/доставчиците те са обект на периодичен анализ и обсъждане за преразглеждане и актуализиране спрямо промените на пазара, както и защото част от предоставените от дружеството услуги са за определен кръг клиенти – свързани лица, при които има установени процедури за периодично актуализиране спрямо промените на пазара.

Кредитен риск

Основните финансови активи на дружеството са: пари в брой и в банкови сметки и търговски вземания, в т.ч. от свързани лица.

Кредитен риск е основно рискът, при който клиентите и другите контрагенти на дружеството няма да бъдат в състояние да изплатят изцяло и в обичайно предвидените срокове дължимите от тях суми по търговските вземания.

Паричните, включително разплащателни операции, са ограничени до банки с висока репутация и ликвидна стабилност, което ограничава риска относно паричните средства и паричните еквиваленти.

Търговски вземания и активи по договори с клиенти

Дружеството работи с външни контрагенти и свързани лица.

Дружеството няма политика да продава с отсрочени плащания (продажби на кредит). Събираемостта и концентрацията на вземанията, се контролира текущо и стриктно, съгласно установената политика на дружеството.

Дружеството прилага опростения подход на МСФО 9 за измерване на очаквани кредитни загуби по търговските вземания. Очакваните кредитни загуби се изчисляват на датата на всеки отчетен период.

На база исторически преглед на вземанията за периода 2015г.-2019г. е установено, че в дружеството няма понесени загуби от несъбираеми вземания, няма обезценявани такива.

Дружеството не очаква промени в бизнеса си и в клиентската си база. Предвид краткосрочния хоризонт на вземанията и прогнозите на международни институции (ЕК, МВФ, Световна банка) за следващата 2020 година за развитието на българската и световната икономиката, анализът със сценарии на ръководството показва, че ефектите от промените в

макроикономическата среда върху риска за неизпълнение е несъществен по размер към 31.12.2019 г.

На това основание дружеството не е признало провизия за обезценки за очаквани кредитни загуби както към 31.12.2019 г., така и към 31.12.2018 г.

Прилагайки последователно кредитната си политика ръководството на Дружеството е направило анализ за евентуалните рискове от неизпълнение на вземанията и не очаква да понесе загуби от вземанията си към 31.12.2019г.

Парични средства и парични еквиваленти

Паричните операции са ограничени до една първокласна банка *(Приложение № 17)* с висока репутация и ликвидна стабилност. Допълнително кредитната експозиция в банки текущо се следи и анализира с цел ефективно използване на паричните средства.

Дружество измерва кредитният риск на паричните средства в банки чрез кредитния рейтинг на банката – контрагент.

За определяне на кредитен рейтинг и вероятността от неизпълнение дружеството използва информация от външна рейтингова агенция - Moody's, Fitch, S&P, BCRA и Bloomberg, чиято методология е утвърдена и съвместима в световен и европейски мащаб. На базата на рейтинга, то прилага и референтните за този рейтинг PD (вероятности за неизпълнение). Очакваните кредитни загуби се изчисляват като се прилагат така установените PD и LGD (загуби при неизпълнение), изчислени като са приспаднати стойностите на гарантирани и/или застраховани суми.

Очакваните кредитни загуби се изчисляват на датата на всеки отчетен период.

В резултат на направените анализи и приложената методика за изчисление на очаквани кредитни загуби на парични средства и еквиваленти, ръководството е определило, че обезценката на паричните средства и еквиваленти, би била сума, доближаваща се до нула. Поради това дружеството не е признало провизия за обезценка за очаквани кредитни загуби както към 31.12.2019 г., така и към 31.12.2018 г.

Дружеството регулярно анализира макроикономическите показатели на страната и стопанската среда, в която неговите клиенти оперират и преразглежда оценката си относно потенциалното влияние върху неговата дейност при възможни промени в ключови индикатори, които наблюдава.

Финансовите пасиви на дружеството са концентрирани основно в търговски задължения.

Дружеството няма политика да продава с отсрочени плащания. Събираемостта и концентрацията на вземанията се контролира текущо и стриктно, съгласно установената политика на дружеството. За целта ежедневно се прави преглед от финансово-счетоводния отдел на откритите позиции по клиенти, както и получените постъпления, като се извършва текущ анализ на неплатените суми и състоянието на клиентите.

Ликвиден риск

Ликвидният риск се изразява в негативната ситуация дружеството да не бъде в състояние да посрещне безусловно всички свои задължения съгласно техния падеж. То провежда консервативна политика по управление на ликвидността, чрез която постоянно поддържа оптимален ликвиден запас парични средства, добра способност на финансиране на стопанската си дейност, постоянно контролно наблюдение на фактическите и прогнозни парични потоци по периоди напред и поддържане на равновесие между матуритетните граници на активите и пасивите на дружеството.

Дружеството не ползва привлечени кредитни ресурси по банки.

Риск на лихвоносните парични потоци

Дружеството няма значителна част лихвоносни активи. Затова приходите и оперативните парични потоци са в голяма степен независими от промените в пазарните лихвени равнища.

Текущият контрол за лихвоносните активи се изпълнява от ръководството на дружеството чрез анализ на лихвените равнища по разплащателните сметки и договаряне на нови лихвени проценти, в зависимост от пазарните промени. По отношение на паричните средства се следят приходите от лихви и пазарните лихвени нива.

Дружеството не е изложено на лихвен риск от своите останали пасиви, защото те са обичайно търговски и безлихвени.

Ръководството на дружеството текущо наблюдава и анализира неговата експозиция спрямо промените в лихвените равнища. Симулират се различни сценарии на рефинансиране, подновяване на съществуващи позиции и алтернативно финансиране.

На база тези сценарии се измерва и ефектът върху финансовия резултат и собствения капитал при промяна с определени пунктове или % на лихвения процент. За всяка симулация, едно и също предположение за промяна на лихвения процент се прилага за всички основни валути, с които работи дружеството.

Управление на капиталовия риск

С управлението на капитала дружеството цели да създава и поддържа възможности то да продължи да функционира като действащо предприятие и да осигурява съответната възвръщаемост на инвестираните средства на акционерите, стопански ползи на другите заинтересовани лица и участници в неговия бизнес, както и да поддържа оптимална капиталова структура, за да се редуцират разходите за капитала. Дружеството текущо наблюдава осигуреността и структурата на капитала си. Характерното за него е, че то традиционно финансира дейността си от собствените си генерирани печалби.

Справедливи стойности

Справедливата стойност най-общо представлява сумата, за която един актив може да бъде разменен или едно задължение да бъде изплатено при нормални условия на сделката между независими, желаещи и информирани контрагенти. Справедливата стойност на финансовите инструменти, които не се търгуват на активни пазари се определя чрез оценъчни методи, които се базират на различни оценъчни техники и предположения на ръководството, направени на база пазарните условия към датата на отчета за финансово състояние.

Концепцията за справедливата стойност предполага реализиране на финансови инструменти чрез продажба. В случаите, обаче, по отношение на търговските вземания и задължения, кредитите и депозитите, дружеството очаква да реализира тези финансови активи и пасиви чрез тяхното цялостно обратно изплащане или респ. погасяване във времето. Затова те се представят по тяхната амортизируема стойност.

Притежаваните от дружеството финансови активи са основно търговски вземания и парични средства по разплащателни сметки в банки, поради което се приема, че балансовата им стойност е приблизително равна на тяхната справедлива стойност.

Ръководството на дружеството счита, че при съществуващите обстоятелства представените в отчета за финансовото състояние оценки на финансовите активи и пасиви са възможно най-надеждни, адекватни и достоверни за целите на финансовата отчетност.

26. ЕФЕКТИ ОТ ПЪРВОНАЧАЛНО ПРИЛАГАНЕ НА МСФО 16

Дружеството прилага МСФО 16 Лизинг от 1 януари 2019 г., като за преминаването е избрало модифицирания ретроспективен подход, при който сравнителната информация за 2018г. остава непроменена.

Дружеството е избрало да приложи практическото облекчение да не преоценява дали даден договор е или съдържа компонент лизинг към 1 януари 2019 г., като е приело да приложи стандарт МСФО 16 само към тези договори, които преди това са били идентифицирани за лизингови съгласно МСС17 и КРМСФО 4 на датата на прилагането за първи път.

При прилагането на МСФО 16, Дружеството е признало задължения по лизинг, които преди това са квалифицирани като “оперативни лизинги”, съгласно МСС 17 Лизинг. Тези задължения са оценени по настояща стойност на оставащите лизингови плащания, дисконтирани с диференциалния лихвен на Дружеството към 1 януари 2019 г. Диференциалният лихвен процент на Дружеството, приложен към задълженията по лизинг на 1 януари 2019 е 3,5%.

	2019 BGN'000
Суми по отворени договори по оперативен лизинг към 31 декември 2018 г	221
Общо: недисконтирани суми по отворени договори за оперативен лизинг	221
Ефект от дисконтиране на горните суми при следния среден диференциален лихвен процент 3.5 %	(18)
Настояща стойност на задължение по лизинг, признато към 1 януари 2019 г.	**203**
в т.ч.	
Дългосрочна част	165
Краткосрочна част	38

Ефектите от прилагането на МСФО 16 за първи път към 01.01.2019 г. увеличения/(намаления) са представени по-долу:

	01.01.2019 BGN'000
Активи	
Активи "право на ползване" *(Приложение № 11)* [Бел. 1]	203
Общо активи	203
Задължения	
Задължения по лизинг *(Приложение №11)* [Бел. 2]	203
Общо задължения	203

Бележки:

1. Активите „право на ползване“ на 01.01.2019 г. са оценени със стойност равна на настоящата стойност на задълженията по лизинг на същата дата в размер на 203 х.лв.
2. Задълженията по лизинг на 01.01.2019 г. в размер на 203 х.лв., включват настоящата стойност на задълженията по лизинг на 01.01.2019 г. в размер на 203 х.лв.

При прилагането на МСФО 16 *Лизинг* за първи път дружеството се е възползвало от практическа целесъобразна мярка, позволена от стандарта - използването на последваща оценка при определянето на срока на лизинговия договор, за договори, които съдържат опции за удължаване или прекратяване.

Дружеството е избрало да не прилага МСФО 16 за договори, които преди това не са били определени като съдържащи елементи на лизинг съгласно МСС 17 Лизинг и КРМСФО 4 *Определяне дали дадено споразумение съдържа лизинг*.

27. СЪБИТИЯ СЛЕД ДАТАТА НА ОТЧЕТА ЗА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ

В началото на 2020 г. поради разпространението на нов коронавирус (Covid-19) в световен мащаб се появиха затруднения в бизнеса и икономическата дейност на редица предприятия и цели икономически отрасли. На 11.03.2020 г. Световната здравна организация обяви и наличието на пандемия от коронавирус (Covid-19). Към датата на одобрение на този финансов отчет не съществуват ясно очертани и конкретни фактори, които да поставят под съмнение приложимостта на принципа за действащо предприятие при изготвянето на финансовия отчет.